

Förord

Gröna boken innehåller Statsrådsberedningens riktlinjer för författningsskrivning. Riktlinjerna är främst av tekniskt slag men behandlar också frågor om hur man skall skriva t.ex. ansvars-, överklagande- och övergångsbestämmelser.

I denna nya upplaga av Gröna boken har den löpande numreringen bytts ut mot indelning i avsnitt. Vidare har ett utförligt register utarbetats.

Avsnittet om överklagande är i stort sett nytt. Delar av Statsrådsberedningens PM (1996:4) Redaktionella och språkliga frågor i EU-arbetet har arbetats in i handboken. Och inte minst har en allmän språklig översyn gjorts.

Avsnittet om normgivningsmakten har förkortats. En utförligare beskrivning av normgivningen finns i bilaga 1 i Propositionshandboken (Ds 1997:1).

Gröna boken gavs ut första gången 1969. Den förra upplagan kom 1985.

Stockholm i december 1998

Per Virdesten

Innehåll

1	Regeringsformens bestämmelser om normgivning.....	11
1.1	Normgivningsmaktens fördelning.....	11
1.2	Riksdagens normgivningsområde.....	11
1.3	Regeringens normgivningsområde.....	12
1.4	Utfärdande.....	13
1.5	Kungörande	13
2	Författningens beteckning	15
2.1	Nya författningar	15
2.1.1	Lagar.....	15
2.1.2	Förordningar.....	15
2.1.3	Tillkännagivanden.....	15
2.1.4	Cirkulär.....	15
2.2	Ändringsförfattningar.....	16
2.2.1	Lagar.....	16
2.2.2	Förordningar.....	16
2.2.3	Tillkännagivanden och cirkulär	16
3	Författningens rubrik.....	17
3.1	Nya författningar	17
3.1.1	Hänvisning till en författning.....	18
3.1.2	Exempel på rubriker	18
3.2	Ändringsförfattningar.....	18
3.2.1	Ändring i en grundförfattning.....	18
3.2.2	Ändring i en ändringsförfattning.....	19
3.2.3	Exempel på rubriker	19
4	Författningens ingress	23
4.1	Huvudregel	23
4.2	Undantag	23
4.2.1	Korta författningar.....	23

4.2.2	Upphävande, fortsatt giltighet och ikraftträdande.....	23
4.2.3	Namnbyte, utbyte av ord.....	23
4.3	Rubriker	24
4.4	Vem har beslutat författningen?.....	24
4.5	Moment och punkter	24
4.6	Ändring av flera paragrafer	25
4.7	Olika slag av ändringar i samma ingress	25
4.8	Exempel på ingresser	26
5	Språk och redigering.....	37
5.1	Riktlinjer för författningsspråket.....	37
5.2	Kapitelindelning	37
5.3	Rubriker	37
5.4	Paragrafer.....	38
5.5	Punktuppställningar	38
5.6	Övergångsbestämmelser	39
5.7	Innehållsförteckning	39
5.8	Hänvisningar.....	39
5.8.1	Hänvisningar till andra författningar.....	39
5.8.2	Hänvisningar till procedurregler	40
5.8.3	Hänvisningar till andra paragrafer.....	41
5.8.4	Hänvisningar till EG-rättsakter.....	41
5.9	Vissa ord och uttryck	42
5.10	Förkortningar	43
5.11	Särskilt om ändringsförfattningar	43
5.12	Hur ändringar markeras	43
5.12.1	Markering av rubriker, paragrafer eller stycken som förs in eller ändras	43
5.12.2	Markering av särskilda avsnitt i paragrafer som ändras	44
5.12.3	Markering av tabeller och andra förteckningar som ändras	44
5.12.4	Namnbyten	44
5.12.5	Stavningsreformer.....	45
5.13	Föråldrade straffbestämmelser m.m.....	45
6	Bestämmelser om straff, förverkande, vite och tystnadsplikt	47
6.1	Straffbestämmelser	47
6.1.1	Blankettstraffstadgande.....	47
6.1.2	Uppsåt eller oaktsamhet	48
6.1.3	Böter	48
6.1.4	Ansvar i andra hand.....	48
6.1.5	Försök.....	49

6.1.6	Medverkan.....	49
6.2	Exempel på straffbestämmelser	50
6.2.1	Böter	50
6.2.2	Ansvar i andra hand.....	50
6.2.3	Ansvar i andra hand och krav på åtalsmedgivande	51
6.2.4	Upplysning om ansvar.....	51
6.2.5	Försök.....	51
6.2.6	Medverkan.....	51
6.3	Förverkandebestämmelser	52
6.4	Vitesbestämmelser	52
6.4.1	Vite och straff.....	53
6.5	Bestämmelser om tystnadsplikt.....	53
6.5.1	Tystnadsplikt för offentliga funktionärer.....	53
6.5.2	Tystnadsplikt för enskilda	54
6.5.3	Meddelarfrihet	54
7	Bestämmelser om överklagande	57
7.1	Allmänna utgångspunkter	57
7.2	Överklagande.....	58
7.3	Laglighetsprövning.....	58
7.4	Bestämmelser om instansordningen.....	58
7.4.1	Avskuren instansordning	59
7.5	Överklagande i lag eller förordning?	60
7.6	Vem som får överklaga?.....	61
7.7	Överklagandetidens längd.....	61
7.8	Vem skall ha skrivelsen med överklagandet?	62
7.9	När börjar beslut gälla?.....	62
7.10	Exempel	63
8	Normgivningsbemyndiganden och verkställighetsföreskrifter	69
8.1	Normgivningsbemyndiganden.....	69
8.1.1	Riksdagen delegerar till regeringen	69
8.1.2	Regeringen subdelegerar och delegerar med stöd av sin restkompetens	70
8.2	Verkställighetsföreskrifter	70
9	Transumering.....	73
10	Ikraftträdandebestämmelser	75
10.1	En särskild ikraftträdandebestämmelse	75
10.2	Ikraftträdandet framgår av författningstexten.....	75

10.3 Författningar om upphävande.....	75
10.4 Ändring i en ändringslag	76
10.5 Promulgationslag	76
10.6 Ikraftträdandedag.....	76
10.7 Ikraftträdande efter regeringens bestämmande	77
10.8 Administrativa åtgärder före ikraftträdandet	77
10.9 Exempel på ikraftträdandebestämmelser	78
11 Hur författningar upphävs	83
11.1 En författning som inte längre skall gälla måste normalt upphävas.....	83
11.2 Olika metoder att upphäva en författning.....	83
11.3 Exempel på hur man upphäver författningar	84
11.4 Tillkännagivanden.....	85
11.5 Cirkulär	85
12 Övergångsbestämmelser.....	87
12.1 Exempel	87
13 Omtryck av författningar	91
13.1 Omtryck i samband med ändringsförfattningar	91
13.1.1 Upplysning i ingressen	91
13.1.2 Upplysning i författningstexten.....	92
13.1.3 Upplysning i not	92
13.1.4 Fristående omtryck	93
13.1.5 Den typografiska utformningen	93
14 Noter	95
14.1 Noter när en författning inte trycks om.....	95
14.1.1 Noter till rubriken	95
14.1.2 Noter till ingressen som anger riksdagens medverkan.....	96
14.1.3 Noter till ingressen – EG-direktiv	97
14.1.4 Noter till ingressen som anger förordningsmotiv	98
14.1.5 Noter till ingressen i samband med förlängning av tidsbegränsad författning.....	99
14.1.6 Noter till ingressen som anger senaste lydelse	99
14.1.7 Noter till ingressen som anger omtryck.....	101
14.1.8 Noter till författningstexten – ändringar.....	102
14.1.9 Noter till författningstexten – upphävda stycken	103
14.1.10 Noter till författningstexten – ord som tas bort ur förteckning	104

14.1.11	Noter till författningstexten – EG-noter	104
14.2	Noter när en författning trycks om.....	106
14.2.1	Noter till rubriken	106
14.2.2	Noter till ingressen.....	106
14.2.3	Noter till författningstexten	106
14.2.4	Noter till ikraftträdande- eller övergångsbestämmelser	107
14.2.5	Användningen av asterisk i författningstext	107
15	Bilagor	109
16	Underskrifter.....	111
17	Utfärdande och kungörande av författningar	113
17.1	Utfärdande.....	113
17.2	Kungörande.....	113
17.2.1	Kungörande i SFS.....	115
17.2.2	Kungörande på annat sätt än i SFS.....	117
17.3	Notiser	118
	Register	121

1 Regeringsformens bestämmelser om normgivning

1.1 Normgivningsmaktens fördelning

Normgivningsmakten är enligt 8 kap. regeringsformen fördelad mellan riksdagen och regeringen. Med normgivningsmakten avses rätten att besluta rättsregler, dvs. sådana regler som är bindande för enskilda och myndigheter och som gäller generellt. Dessa regler kallas i regeringsformen för föreskrifter.

Termen föreskrifter skall reserveras för normgivning och inte användas för beslut i enskilda fall.

Fördelningen av normgivningsmakten mellan riksdagen och regeringen bygger på principen att de centrala delarna av normgivningen skall ligga hos riksdagen. Här följer en kort redogörelse för de grundläggande bestämmelserna i 8 kap. regeringsformen om normgivningsmaktens fördelning. En utförligare presentation av normgivningen och dess fördelning finns i bilaga 1 i Propositionshandboken (Ds 1997:1).

1.2 Riksdagens normgivningsområde

Det primära lagområdet

Det område där i första hand riksdagen har normgivningskompetensen kallas det primära lagområdet. Hit hör bl.a.

- grundlagarna (15 och 17 §§),
- riksdagsordningen (16 och 17 §§),
- den civilrättsliga lagstiftningen (2 §),
- sådana föreskrifter som är betungande för enskilda (3 §), och
- vissa föreskrifter om kommunernas ställning (5 §).

Det obligatoriska lagområdet

Den delen av det primära lagområdet där ingen delegering är tillåten brukar kallas det obligatoriska lagområdet. Hit hör bl.a. den civilrättsliga lagstiftningen (med undantag för föreskrifter om moratorium, 8 §), föreskrifter om skatt och om domstolarnas rättskipningsuppgifter.

Det delegeringsbara området

Riksdagen kan genom delegering överlåta delar av sin normgivningskompetens inom det primära lagområdet, vilket kallas för det delegeringsbara området. Bestämmelser om detta finns i 7–10 §§.

Riksdagens bemyndigande skall ges i lag (med ett undantag i 9 § om föreskrifter om avgifter) och rikta sig till regeringen (undantag 9 § andra stycket).

I samband med att riksdagen bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i ett ämne kan riksdagen medge att regeringen i sin tur överlåter hela eller delar av denna normgivningskompetens till en förvaltningsmyndighet eller kommun (11 §). Detta kallas subdelegering. Regeringsformen tillåter däremot inte att riksdagen delegerar direkt till en förvaltningsmyndighet under regeringen (se dock 14 §).

1.3 Regeringens normgivningsområde

I 13 § finns de huvudsakliga bestämmelserna om normgivningskompetensen inom regeringens primärområde. Hit hör föreskrifter om verkställighet av lag samt föreskrifter som inte enligt grundlag skall beslutas av riksdagen, den s.k. restkompetensen.

Med verkställighetsföreskrifter avses dels tillämpningsföreskrifter av administrativt slag, dels föreskrifter som kompletterar en lag utan att tillföra den något väsentligt nytt.

I verkställighetsföreskrifter får det inte ingå sådant som kan uppfattas som en ny skyldighet för enskilda eller som ett nytt ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden.

Till restkompetensen hör sådana offentligrättsliga föreskrifter som inte rör förhållandet mellan enskilda och det allmänna utan avser de

statliga myndigheternas organisation, arbetsuppgifter och inre verksamhetsformer. Till restkompetensen hör vidare sådana föreskrifter som visserligen angår förhållandet mellan enskilda och det allmänna men som ur den enskildes synpunkt inte är betungande utan gynnande eller neutrala.

Regeringens normgivningskompetens enligt 13 § är begränsad på två sätt. Regeringen får inte besluta föreskrifter som gäller riksdagen eller dess myndigheter och inte heller meddela andra föreskrifter som avser den kommunala beskattningen än verkställighetsföreskrifter.

Riksdagen är oförhindrad att besluta föreskrifter inom regeringens normgivningsområde (14 §). Om riksdagen har utnyttjat denna rätt, får regeringen inte meddela föreskrifter på de områden som regleras av den lag som riksdagen beslutat. Detta följer av den formella lagkraftens princip (17 §).

Regeringen kan med stöd av 13 § tredje stycket delegera normgivningsmakten inom hela sitt primärområde till en myndighet under regeringen eller till riksdagen. Delegation till riksdagen eller dess myndigheter är dock inte tillåten när det gäller bestämmelser som avser förhållanden inom riksdagen eller dess myndigheter.

1.4 Utfärdande

När riksdagen har beslutat en lag skall den utfärdas, promulgeras, av regeringen utan dröjsmål (8 kap. 19 § regeringsformen).

1.5 Kungörande

Både lagar och förordningar skall kungöras så snart som möjligt, se 8 kap. 19 § andra stycket regeringsformen. I fråga om förordningar kan dock undantag från kungörandeskyldigheten föreskrivas i lag. Närmare bestämmelser om kungörandet finns i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar.

2 Författningens beteckning

2.1 Nya författningar

2.1.1 Lagar

Lag (eller balk) används som beteckning på författningar som beslutas av riksdagen.

2.1.2 Förordningar

Förordning används som beteckning på författningar som beslutas av regeringen.

Före den 1 januari 1975, då den nuvarande regeringsformen trädde i kraft, användes beteckningarna på ett annat sätt. Förordning var beteckningen på vissa föreskrifter beslutade av riksdagen ensam (eller i ännu äldre tider av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt) och lag stod för föreskrifter beslutade av riksdagen och Kungl. Maj:t tillsammans. För föreskrifter beslutade av Kungl. Maj:t ensam användes ofta beteckningen kungörelse. Också andra beteckningar förekom, t.ex. brev, instruktion, stadga och reglemente. Dessa beteckningar med sin gamla betydelse är ännu inte helt utmönstrade ur regelbeståndet.

2.1.3 Tillkännagivanden

Tillkännagivanden kan användas när det finns behov av att upplysa en större krets om faktiska förhållanden. Det är i dessa fall inte fråga om någon normgivning utan enbart om att lämna information i en viss fråga.

2.1.4 Cirkulär

Cirkulär får inte användas för att meddela föreskrifter av generell natur och bör även annars undvikas. Cirkulär har tidigare använts för

att upplysa en bestämd krets (företrädesvis myndigheter) om innehållet i vissa normer eller att informera adressaterna om förhållanden av intresse.

2.2 Ändringsförfattningar

En ändringsförfattning är en författning genom vilken en annan författning ändras, ges utsträckt giltighet i tiden, sätts i kraft eller upphävs. Andra författningar är grundförfattningar. Som beteckning på ändringsförfattningar som har beslutats av riksdagen eller regeringen används endast lag respektive förordning.

2.2.1 Lagar

Lag används som beteckning på ändringsförfattningar som beslutas av riksdagen. Detta gäller oberoende av hur den ursprungliga författningen har betecknats.

2.2.2 Förordningar

Förordning används som beteckning på ändringsförfattningar som beslutas av regeringen. Också detta gäller oberoende av hur den ursprungliga författningen har betecknats.

2.2.3 Tillkännagivanden och cirkulär

Tillkännagivanden och cirkulär upphävs inte. Om de skall ha ett annat innehåll måste de ersättas av ett nytt tillkännagivande eller cirkulär (se avsnitt 11.4–5). Eftersom det inte är fråga om normgivning går det inte att ändra ett tillkännagivande eller ett cirkulär.

3 Författningens rubrik

3.1 Nya författningar

Rubriken till en ny författning bör vara kort.

Man bör sträva efter att i författningsrubriken få med ord som så tydligt som möjligt anger författningens innehåll. Tänk särskilt på att sökorden i det tryckta SFS-registret praktiskt taget uteslutande hämtas ur författningsrubrikerna. Om en författning sakligt hör samman med en annan författning – exempelvis innehåller verkställighetsföreskrifter till denna – kommer sambandet mellan de båda författningarna att framgå av SFS-registret endast om författningarnas rubriker innehåller samma ord eller ord som börjar på samma sätt och som är lämpliga som sökord i registret. Man bör också ta hänsyn till om ordet eller uttrycket redan förekommer i SFS-registret.

Man bör undvika att i rubriken till en författning ta in en annan författnings rubrik. Man bör alltså inte kalla en författning t.ex. ”Förordning med verkställighetsföreskrifter till x-lagen (1994:000)” utan i stället ”x-förordning”. Det kan däremot vara lämpligt att ta in en hänvisning till den andra författningen i förordningens första paragraf.

I stället för att skriva ”Förordning med särskilda (vissa) bestämmelser om ...” bör man skriva ”Förordning om ...”. Ett undantag är ”Förordning med instruktion för X-myndigheten”.

Består rubriken av mer än ett ord heter det ”lag/förordning om ...” (inte ”angående”). Detta gäller oberoende av om rubriken i övrigt innehåller ordet ”om”.

Man bör undvika sådana oprecisa tillägg som m.m. eller m.fl. Dessa tillägg skapar oftare oklarhet än klarhet.

3.1.1 Hänvisning till en författning

När man talar om en författning i någon annan text skall en parentes med årtal och nummer sättas omedelbart efter författningsbeteckningen: ”lagen (1996:000) om ...”; ”x-förordningen (1996:000)”.

3.1.2 Exempel på rubriker

Exempel 1 Lag
om skatt på energi;

Sekretesslag;

Exempel 2 Förordning
om kemiska produkter;

Skogsvårdsförordning;

Exempel 3 Tillkännagivande
om utgivningen av Svensk författningssamling;

Tillkännagivande
av uppgift om Riksbankens diskonto;

3.2 Ändringsförfattningar

3.2.1 Ändring i en grundförfattning

Den författning som ändras, upphävs, får fortsatt giltighet eller sätts i kraft skall nämnas med sitt fullständiga namn. Om det i författningens namn ingår namn, datum och SFS-nummer för en annan författning, måste man alltså ange dessa uppgifter enligt de regler som gällde när författningen kom till.

Det heter ”lag/förordning om ändring ...” (inte ”angående”). Detta gäller oberoende av om namnet på den författning som ändras etc. innehåller ordet ”om”.

Vid alla former av ändring i en författning skrivs ”lag om ändring i lagen ...” eller ”förordning om ändring i förordningen ...”. Skrivsättet

används oavsett hur många paragrafer, eller liknande som ändras och oavsett om författningen är indelad i kapitel eller inte. Uttrycket används även vid ändring i övergångsbestämmelser och bilagor.

3.2.2 Ändring i en ändringsförfattning

När man skall ändra i en paragraf som ändrats tidigare är det normalt att den tidigare ändringen trätt i kraft. Den ändring man själv skall göra skall då förstås göras i grundförfattningen där den tidigare ändringen numera ingår.

Men om den tidigare ändringen i paragrafen inte har trätt i kraft måste man i två situationer ändra i ändringsförfattningen. Den ena är när den ändring man själv skall göra skall träda i kraft samtidigt som den tidigare beslutade ändringen. Den andra är när den ändring man själv skall göra skall träda i kraft före den tidigare beslutade ändringen. Jämför exempel 21 och 25 b i avsnitt 4.8 samt avsnitt 10.4. Givetvis bör man genom bättre planering och samordning undvika att hamna i sådana situationer.

Om däremot den ändring man själv skall göra skall träda i kraft senare än den tidigare beslutade ändringen skall ändringen göras i grundförfattningen.

Detsamma gäller om man måste ändra övergångsbestämmelserna. Om man måste ändra övergångsbestämmelserna i en ändringsförfattning som ännu inte trätt i kraft skall ändringen alltså göras i ändringsförfattningen. Efter ikraftträdandet skall ändringen avse grundförfattningen (se exempel 24 och 25 b i avsnitt 4.8).

Ändringar som skall träda i kraft tidigare eller senare än tidigare beslutade ändringar som inte har trätt i kraft är lagtekniskt komplicerade. För att undvika oklarheter bör man kontakta Justitiedepartementets granskningsenhet.

3.2.3 Exempel på rubriker

Exempel 1 Lag
om ändring i x-balken;

Förordning
om ändring i kungörelsen (1972:000) om ...;

Exempel 2 Lag
om dels fortsatt giltighet av lagen (1996:000) om ...,
dels ändring i samma lag;

Exempel 3 Förordning
om ändring i kungörelsen (1968:477) med tillämp-
ningsföreskrifter till förordningen den 6 juni 1968 (nr
276) om uppskov i vissa fall med beskattning av rea-
isationsvinst;

Anm. Rubriken till den författning som ändras måste återges exakt
även om denna rubrik innehåller ett författningsnamn där
SFS-numret återges enligt äldre principer.

Exempel 4 Lag
om ändring i lagen (1997:737) om ändring i sekre-
tesslagen (1980:100);

Exempel 5 Lag
om upphävande av lagen (1996:000) om ...;

Exempel 6 Förordning
om upphävande av vissa förordningar om ...;

Anm. Metoden att upphäva flera författningar genom en enda
författning bör användas endast om de författningar som
skall upphävas hör mycket nära samman och man kan finna
en rubrik som täcker innehållet i alla författningar som skall
upphävas.

Exempel 7 Förordning
om upphävande av vissa författningar om ...;

Anm. Denna formulering används om de författningar som
skall upphävas har olika beteckningar (förordning, kun-

görelse etc.). Observera att regeringen inte kan upphäva en lag eller en bestämmelse i denna (se 8 kap. 17 § regeringsformen). Däremot kan regeringen ibland ha anledning att upphäva en myndighetsförfattning, t.ex. om den myndighet som tidigare hade bemyndigande att besluta föreskrifter på ett visst område inte längre har kvar sitt bemyndigande.

Exempel 8 Lag
om fortsatt giltighet av lagen (1996:000) om ...;

Exempel 9 Förordning
om ikraftträdande av lagen (1995:314) om ändring i sjölagen (1994:1009);

Anm. Denna rubrik skall användas även om ikraftträdandet endast avser en paragraf.

Exempel 10 Förordning
om ikraftträdande av sjölagen (1994:1009) och viss följdlagstiftning;

Se anmärkningen till exempel 6.

4 Författningens ingress

Alla författningar skall inledas med en ingress.

4.1 Huvudregel

Ingressen skall vara skild från författningstexten. I nya författningar skall meningen sluta med orden ”föreskrivs följande” eller ”föreskriver följande”. I ändringsförfattningar bestäms det avslutande ordet av vilken ändring det är fråga om.

4.2 Undantag

Följande undantag finns från huvudregeln om att ingressen skall vara skild från författningstexten.

4.2.1 Korta författningar

Om författningen är mycket kort och man kan anta att det inte kommer att bli aktuellt att göra någon ändring i den, t.ex. därför att den är tidsbegränsad, kan ingressen bindas ihop med själva författningstexten till en enda mening (se exempel 3 i avsnitt 4.8).

4.2.2 Upphävande, fortsatt giltighet och ikraftträdande

Ingressen bör bilda en enda mening som innehåller de materiella uppgifterna om att författningen upphävs, får fortsatt giltighet eller sätts i kraft. Detsamma gäller om en författning ändras endast på så sätt att en eller flera paragrafer (moment, bilagor etc.) upphävs (se exempel 5–9 i avsnitt 4.8).

4.2.3 Namnbyte, utbyte av ord

Om den föreslagna ändringen endast innebär att ett ord eller ett uttryck, t.ex. namnet på en myndighet, skall bytas mot ett annat ord eller uttryck kan detta anges i ingressen (se exempel 15 i avsnitt 4.8). Om det är mer än en myndighet som byter namn, måste varje namnbyte behandlas för sig. Om man i en paragraf dels skall byta en

myndighets namn, dels göra en ändring av annat slag, skall man inte behandla utbytet särskilt i ingressen utan endast skriva att paragrafen ”skall ha följande lydelse”. På detta sätt skall man också göra när författningen trycks om i samband med ändringen.

4.3 Rubriker

Om författningens rubrik eller någon annan rubrik ändras skall den nya lydelsen normalt inte anges i ingressen (se exempel 20 och 22 a i avsnitt 4.8). Om en mellanrubrik ändras utan att den närmast följande paragrafen återges måste dock den nya rubriken nämnas i ingressen (se exempel 22 b i avsnitt 4.8).

4.4 Vem har beslutat författningen?

Regeringen utfärdar inte bara sina egna förordningar utan även lagar som riksdagen har beslutat. Av ingressen skall det framgå om det är riksdagen eller regeringen som har beslutat författningen (se exempel 1–4 i avsnitt 4.8).

Uppgifter om proposition, utskottsbetänkande och riksdagsskrivelse m.m. skall tas in i en not (se exempel i avsnitt 14.1.2).

4.5 Moment och punkter

I framför allt den äldre skattelagstiftningen har man använt beteckningen moment. Beteckningen får användas bara när man ändrar författningar där moment redan finns. I nya författningar skall den alltså inte användas.

I ändringsförfattningar behandlas moment som paragrafer och tas upp separat i ingressen.

Punkter behandlas också som paragrafer om de kan sägas ha en självständig ställning, dvs. om det är fråga om ett särskilt stycke som inleds med sifferbeteckning och avslutas med punkttecken. Detta gäller så gott som uteslutande s.k. anvisningar i skattelagar och övergångsbestämmelser. Observera dock att ett stycke som inleds endast med sifferbeteckning (utan momentangivelse) i vissa äldre

författningar anges som moment vid hänvisning inom författningen. Ett sådant stycke bör betecknas moment även i ingressen.

Ett stycke som inte inleds med en sifferbeteckning får däremot aldrig brytas ut och behandlas som en paragraf, dvs. tas upp separat i ingressen.

En punkt anges i ingressen med ordet punkt och siffra, alltså utan efterföljande punkttecken, t.ex. punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till x-lagen (1997:000).

4.6 Ändring av flera paragrafer

Om fler än två paragrafer i följd ändras eller upphävs, anger man i ingressen endast den första och den sista paragrafen i serien och binder samman dessa paragrafer med tankstreck. På samma sätt gör man när fler än två moment i följd ändras eller upphävs. Metoden tillämpas även när det i en paragrafserie ingår en eller flera a-paragrafer. Man skriver t.ex. ”2 a–5 §§” eller ”1 a–1 d §§”.

Ändras eller upphävs varje paragraf i ett kapitel eller varje moment i en paragraf, anges endast kapitlet respektive paragrafen.

Förkortningen ”kap.” eller ”mom.” samt paragraftecken sätts efter respektive siffra i ingressen.

4.7 Olika slag av ändringar i samma ingress

Ändringarna skall anges i följande ordning:

1. fortsatt giltighet av författning,
2. upphävande av paragraf eller moment,
3. upphävande av mellanrubrik,
4. upphävande av bilaga,
5. upphävande av övergångsbestämmelser,
6. utbyte av ord,
7. ändrad beteckning på paragrafer eller moment,
8. ändrad lydelse av en författningsrubrik, ändrad lydelse av paragrafer, moment etc., ändrad lydelse av kapitelrubriker,

- ändrad lydelse av mellanrubriker och ändrad lydelse av övergångsbestämmelser,
9. ändrad plats för mellanrubriker,
  10. införande av nya paragrafer, införande av nya moment, införande av nya mellanrubriker, införande av nya bilagor och införande av nya övergångsbestämmelser.

Om författningen samtidigt trycks om skall en upplysning om omtrycket lämnas i författningens ingress som ett sista stycke, se exempel i avsnitt 13.1.1.

4.8 Exempel på ingresser

Exempel 1 Inledning till lagar

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs ... (ändringsförfattning)

Anm. I fråga om notens innehåll, se avsnitt 14.1.2.

Exempel 2 Inledning till förordningar

Regeringen föreskriver följande.

Regeringen föreskriver ... (ändringsförfattning)

Exempel 3 Kort, tidsbegränsad författning

Regeringen föreskriver att basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring skall vara 35 200 kronor för år 1994.

Exempel 4 Tillkännagivande

Regeringen ger till känna följande.

Regeringen tillkännager att ...;

Exempel 5 Upphävande

... att lagen (1996:000) om ... skall upphöra att gälla vid utgången av år 1996.

Anm. När en författning upphävs på detta sätt har man ingen separat ikraftträdandebestämmelse.

Exempel 6 Upphävande av flera författningar genom en enda författning

... att följande förordningar skall upphöra att gälla vid utgången av mars 1996:

1. förordningen (1980:000) om ...,
2. förordningen (1981:000) om ..., och
3. förordningen (1982:000) om ...

Anm. Metoden att upphäva flera författningar genom en enda författning bör användas endast om de författningar som skall upphävas hör mycket nära samman och det finns en rubrik som täcker innehållet i alla författningar som skall upphävas. Inte heller i detta fall skall man ha någon separat ikraftträdandebestämmelse.

Om författningarna har olika beteckningar (förordning, kungörelse, instruktion etc.) skrivs: "... att följande författningar skall upphöra att gälla ..."

Exempel 7 Fortsatt giltighet av en författning

... att lagen (1982:000) om ... som gäller till utgången av år 1993², skall fortsätta att gälla till och med den 31 december 1994.

Anm. När man skall förlänga en tidsbegränsad författning bör man normalt göra på detta sätt och alltså inte göra en ändring i ikraftträdande- eller övergångsbestämmelserna. När det gäller rubriker, se exempel 2 och 8 i avsnitt 3.2.3. För notens innehåll, se exempel i avsnitt 14.1.5.

Exempel 8 I kraftträdande av en författning

... att lagen (1993:000) om ändring i lagen (1979:000) om ... skall träda i kraft den 1 juni 1994.

Exempel 9 I kraftträdande av flera författningar

... att följande lagar skall träda i kraft den 1 oktober 1994:

1. sjölagen (1994:1009),
2. lagen (1994:1010) om ..., och
3. lagen (1994:1011) om ...

Anm. Metoden att sätta flera författningar i kraft genom en enda författning bör användas endast om de författningar som skall sättas i kraft hör mycket nära samman och man kan finna en rubrik som täcker innehållet i alla författningarna. I fråga om rubriker, se exempel 10 i avsnitt 3.2.3.

Exempel 10 Upphävande av paragraf

... att 2 kap. 44 § lagen (1975:000) om ... skall upphöra att gälla vid utgången av maj 1994.

Anm. Om en författning ändras endast på så sätt att paragrafer eller moment upphävs, anges i ingressmeningen när paragraferna eller momenten skall upphöra att gälla. Någon separat ikraftträdandebestämmelse behövs då inte.

Exempel 11 Upphävande av mellanrubrik

... att rubriken närmast före 27 § förordningen (1984:000) om ... skall utgå.

Exempel 12 Upphävande av kapitel

... att 4 kap. lagen (1996:000) om ... skall upphöra att gälla.

Exempel 13 Upphävande av kapitel och införande av nytt kapitel

... i fråga om lagen (1996:000) om ...
dels att 4 kap. skall upphöra att gälla,
dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 9 kap., av följande lydelse.

Anm. Om man måste göra så många ändringar av paragrafernas beteckningar i ett kapitel att det blir svåröverskådligt kan det vara bättre att upphäva hela kapitlet och införa ett nytt kapitel.

Exempel 14 Upphävande av bilaga

... att bilagan till förordningen (1994:000) om ... skall upphöra att gälla.
... att punkterna 8, 13 och 17 i bilagan till förordningen (1994:000) om ... skall upphöra att gälla.

Se anmärkningen till exempel 10.

Exempel 15 Utbyte av ord

... att i 8 § förordningen (1994:000) om ... orden ”Centrala x-byrån” skall bytas ut mot ”X-verket”.

Anm. Vid utbyte av ord eller uttryck skall det eller de ord som byts ut föregås av ”ordet”, ”orden” eller ”uttrycket”. Förekommer ordet eller orden i mer än en böjningsform används följande formulering.

... att i 2–5 och 8 §§ förordningen (1994:000) om ... ordet ”X-styrelsen” i olika böjningsformer skall bytas ut mot ”X-verket” i motsvarande form.

Se även avsnitt 4.2.3.

Exempel 16 Ändrad beteckning på paragraf

... att nuvarande 53 och 53 a §§ lagen (1994:000) om ... skall betecknas 52 a och 53 §§.

... att nuvarande 101–105 §§ förordningen (1994:000) om ... skall betecknas 112–116 §§.

Exempel 17 Ändring av paragrafer

... att 3, 5, 9 a–11, 13–15, 30 och 57 §§ förordningen (1994:000) om ... skall ha följande lydelse.

Exempel 18 Samtidig ändring av en paragrafs beteckning och lydelse

... i fråga om lagen (1994:000) om ...
dels att nuvarande 20 kap. 6–40 §§ skall betecknas 20 kap. 8–42 §§,
dels att den nya 20 kap. 42 § skall ha följande lydelse.

Exempel 19 Ändring av paragrafer och helt kapitel

... att 5 kap. 6 och 8 §§, 7 kap. 9 §, 36 kap. 12 § samt 48 kap. lagen (1994:000) om ... skall ha följande lydelse.

Anm. Om en författning är indelad i kapitel men det inte finns särskild paragrafindelning för varje kapitel, anges endast beteckningen för paragraf, inte för kapitel.

Exempel 20 Ändring av författningsrubrik och paragrafer

... att rubriken till förordningen (1994:000) om ... samt 1, 5 och 7 §§ skall ha följande lydelse.

Anm. Av avsnitt 4.3 framgår det att rubrikens nya lydelse inte skall skrivas ut i ingressen. Den nya författningsrubriken skrivs ut före de paragrafer som ändras (se t.ex. SFS 1993:1029).

Exempel 21 Ändring av en paragraf där en tidigare ändring ännu inte trätt i kraft

... att 10 § x-lagen (1992:000) i stället för dess lydelse enligt lagen (1998:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Exempel 22 Ändring av paragrafer och mellanrubrik

a) ... att 68–70, 73, 74, 76, 79–81 och 97 §§ samt rubriken närmast före 76 § lagen (1994:000) om ... skall ha följande lydelse.

Anm. I fråga om formulering vid ändring av kapitelrubrik, se exempel 36 a.

b) ... i fråga om förordningen (1997:000) om ...
dels att 20 § skall ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 18 § skall lyda ”Diarium, protokoll och arkiv”.

Anm. Denna formulering används när man inte återger den paragraf som följer omedelbart efter rubriken.

Exempel 23 Ändring av moment och punkt

... att 3 § 4 mom. och punkt 1 i anvisningarna till 33 § kommunal-skattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Exempel 24 Ändring av övergångsbestämmelser

a) ... att övergångsbestämmelserna till lagen (1996:000) om ... skall ha följande lydelse.

b) ... att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1996:000) om ... skall ha följande lydelse.

Anm. Exempel a och b används när en ändring skall göras i de ursprungliga ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

c) ... i fråga om lagen (1990:000) om ... att övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Anm. Om en ändring skall göras i övergångsbestämmelserna till en ändringsförfattning som har trätt i kraft skall ändringen göras i grundförfattningen.

d) ... att övergångsbestämmelserna till lagen (1994:000) om ändring i lagen (1990:000) om ... skall ha följande lydelse.

Anm. Om man ändrar i övergångsbestämmelserna till en ändringsförfattning som inte trätt i kraft skall ändringen göras i ändringsförfattningen. Någon särskild ikraftträdandebestämmelse krävs då normalt inte (se avsnitt 10.4).

Exempel 25 Ändring av paragraf och övergångsbestämmelser

a) ... i fråga om lagen (1996:000) om ...
dels att 4 och 8 §§ skall ha följande lydelse,
dels att punkt 3 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna skall ha följande lydelse.

b) När en tidigare ändring ännu inte trätt i kraft

... i fråga om förordningen (1996:000) om ...
dels att 7 § förordningen i stället för dess lydelse enligt förordningen (1997:000) om ändring i nämnda förordning skall ha följande lydelse,
dels att punkt 1 i övergångsbestämmelserna till förordningen (1997:000) om ändring i nämnda förordning skall ha följande lydelse.

Exempel 26 Ändring av bilaga

a) ... att bilagan till förordningen (1996:000) om ... skall ha följande lydelse.

b) ... att tabell 1 och 6 i bilagan till förordningen (1996:000) om ... skall ha följande lydelse.

c) ... att punkt 9 i bilagan till förordningen (1996:000) om ... skall ha följande lydelse.

Exempel 27 Ändring av paragraf och bilaga

... att 7 § förordningen (1994:000) om ... och bilagan till förordningen skall ha följande lydelse.

Exempel 28 Ändrad plats för mellanrubrik

... att rubrikerna närmast före 20 kap. 25 och 26 §§ lagen (1996:000) om ... skall sättas närmast före 20 kap. 26 respektive 27 §.

Exempel 29 Införande av ny paragraf eller nytt moment

... att det i lagen (1994:000) om ... skall införas tio nya paragrafer, 18 a och 27–35 §§, av följande lydelse.

... att det i lagen (1994:000) om ... skall införas tre nya paragrafer, 8 kap. 4 a §, 13 kap. 2 b § och 19 kap. 8 §, av följande lydelse.

... att det i lagen (1996:000) om ... närmast efter rubriken Förfarande skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

... att det i lagen (1947:000) om ... skall införas två nya moment, 4 § 3 mom. och 4 § 4 mom., av följande lydelse.

Exempel 30 Införande av ny paragraf och nytt moment

... att det i lagen (1947:000) om ... skall införas nya bestämmelser, 7 a–7 d §§, 12 § 3 mom., 16 § 3 mom. och 17 a §, av följande lydelse.

Anm. När en ny paragraf eller ett nytt moment införs anges inte var paragrafen eller momentet skall placeras i författningen. Det framgår ju av det ordningstal som paragrafen eller momentet fått. En a-paragraf skall alltid följa omedelbart efter paragrafen med samma siffra.

Är en författning indelad i kapitel och har varje kapitel särskild paragrafindelning, måste naturligtvis kapitlet anges tillsammans med den nya paragrafen. När ett nytt moment införs anges både paragrafen och momentet. Om det förekommer rubriker i författningen, kan det ibland vara nödvändigt att ange om en paragraf skall stå före eller efter en rubrik, se exempel 29.

Exempel 31 Införande av ny paragraf och ny mellanrubrik

... att det i förordningen (1996:000) om ... skall införas två nya paragrafer, 26 a och 34 a §§, samt närmast före 34 a § en ny rubrik av följande lydelse.

...att det i förordningen (1998:000) om ... skall införas en ny paragraf, 12 §, samt närmast före 12 § en ny rubrik av följande lydelse.

Exempel 32 Införande av ny paragraf och utnyttjande av en tidigare upphävd paragraf

... att det i förordningen (1994:000) om ... skall införas en ny paragraf, 3 §, av följande lydelse.

Anm. I en not till den införda paragrafen anges: Tidigare 3 § upphävd genom 1992:000.

Exempel 33 Införande av nytt kapitel eller ny bilaga

... att det i lagen (1994:000) om ... skall införas ett nytt kapitel, 21 kap., av följande lydelse.

... att det i lagen (1994:000) om ... skall införas en ny bilaga, bilaga 3, av följande lydelse.

... att det i lagen (1990:000) om ... skall införas en bilaga av följande lydelse.

Exempel 34 Införande av ny punkt i övergångsbestämmelser

... att det i övergångsbestämmelserna till förordningen (1994:000) om ... skall införas en ny punkt, 4, av följande lydelse.

Exempel 35 Införande av ny tabell

... att det i bilaga 2 till förordningen (1994:000) om ... skall införas en ny tabell, tabell 7, av följande lydelse.

Exempel 36 Olika slag av ändringar i samma ingress

a) ... i fråga om lagen (1947:000) om ...

dels att 19 kap., 25 kap. 20 a, 23 b och 49–53 §§ samt 27 kap.

11–13 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 25 kap. 19 § och 27 kap. 12 § skall utgå,

dels att i 4 kap. 11 § ordet ”X-styrelsen” skall bytas ut mot ”X-verket”,

dels att nuvarande 22 kap. 2 § skall betecknas 22 kap. 3 §,

dels att 1 kap. 1, 4 och 7 §§, 2 kap. 7 § 1 mom., 26–30 §§ och 34 § 2 mom., rubrikerna till 8, 22, 23, 25 och 26 kap., rubriken närmast före 3 kap. 1 § samt rubriken närmast efter rubriken till 27 kap. skall ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 27 kap. 6 och 11 §§ skall sättas närmast före 27 kap. 5 respektive 7 §,

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 2 kap. 23 a §, 9 kap. 11 § 3 mom. och 22 kap. 2 § samt närmast före 25 kap. 17, 20 och 44 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

b) ... i fråga om lagen (1995:000) om ..., som gäller till och med den 31 december 1997,

dels att lagen skall fortsätta att gälla till och med den 31 december 1998,

dels att 8, 14–16 och 28–30 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 3–7, 8 a och 13 §§ skall ha följande lydelse.

Anm. Om det skall göras flera olika slags ändringar delas ingressen upp i dels-satser med en ny rad för varje dels-sats.

5 Språk och redigering

5.1 Riktlinjer för författningsspråket

Språket i en författning skall vara så klart och enkelt som möjligt. Jämför 26 § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet.

I författningsarbetet bör man följa de skrivregler och riktlinjer för författningsspråket som Statsrådsberedningen gett ut:

- Myndigheternas föreskrifter. Handbok i författningsskrivning (Ds 1998:43)
- Några riktlinjer för författningsspråket (PM 1994:4)
- Att styra genom regler? (PM 1995:2)
- Svarta listan 1993
- Redaktionella och språkliga frågor i EU-arbetet (PM 1996:4)
- Myndigheternas skrivregler. Fjärde upplagan (Ds 1997:48) och komplementet för riksdagen och Regeringskansliet.

5.2 Kapitelindelning

Nya författningar bör delas in i kapitel bara när författningen är omfattande. Varje kapitel skall då ha särskild paragrafindelning, dvs. ett nytt kapitel inleds alltid med 1 §.

5.3 Rubriker

Mellanrubriker bör finnas i varje författning som omfattar mer än några paragrafer. Rubrikernas uppgift är att göra det lätt för läsaren att hitta i författningen. En mellanrubrik bör utformas så att den ger god upplysning om vad som står i texten.

Rubrikerna i en ny författning skall inte föregås av siffror. Rubrikerna markeras i stället med typografiska medel. I en ändringsförfattning bör man följa den metod man tidigare haft för att markera rubriker, t.ex. fet eller kursiv stil.

I nya författningar skall de regler följas som gäller typografisk utformning av författningar. Dessa finns i Regeringskansliets avtal om tryckning och distribution av Svensk författningssamling. När det gäller rubriker innebär reglerna följande. Rubriker på nivå 1 (författningsrubrik) skall skrivas med en teckenstorlek av 12 punkter i fetstil. Rubriker på nivå 2 (första rubriken ovanför en viss eller vissa paragrafer) skall skrivas med en teckenstorlek av 10 punkter i fetstil. Om det behövs ytterligare nivåer skall rubriker på nivå 3 skrivas med en teckenstorlek av 9 punkter i fetstil och rubriker på nivå 4 med en teckenstorlek av 9 punkter i kursiv stil.

I den mall som finns för framställning av SFS skrivs rubrikerna automatiskt med rätt storlek efter det att man valt nivå för rubrikerna.

5.4 Paragrafer

Nya paragrafer skall inte delas upp i moment. Då är det bättre att skriva fler paragrafer.

Varje paragraf bör bestå av högst tre stycken.

Paragrafbeteckningen skall sättas med fet stil längst till vänster på paragrafens första textrad. Paragraftecknet placeras efter siffran utan punkttecken men efter mellanslag.

Upphävs en paragraf bör man låta efterföljande paragrafer behålla sina tidigare nummer, eftersom man då inte behöver ändra eventuella hänvisningar till dem i andra texter. Detta gäller också siffer- eller bokstavs-betecknade led inom en paragraf om man kan anta att det finns hänvisningar till dem i andra författningar.

5.5 Punktuppställningar

Vid längre uppräknings i en paragraf kan det för överskådliggheitens skull vara lämpligt att använda numrerade led med ny rad för varje led, en s.k. punktuppställning. Efter sifferbeteckningen skrivs punkttecken, inte halvp parentes. Behöver man dela upp ett sifferbetecknat led ytterligare, kan man använda bokstavs-beteckningar som följs av halvp parentes. Ibland kan det emellertid räcka med att varje

led i en uppräkningslista får börja på ny rad utan siffer- eller bokstavsbe-teckning men med tankstreck.

En punktuppställning kan utformas som en enda mening. Punkterna utformas då som delar av den inledande meningen. Punkterna binds samman med kommatecken. Före den sista punkten skall det stå och alternativt eller. Varje punkt måste i så fall utformas så att den bildar en fortsättning på den inledande meningen.

En punktuppställning kan också bestå av flera meningar.

5.6 Övergångsbestämmelser

Övergångsbestämmelserna delas aldrig in i paragrafer. Är de mera omfattande bör de emellertid delas in i självständiga punkter.

5.7 Innehållsförteckning

För att läsaren snabbt skall kunna få en överblick över omfångsrika författningar bör dessa ha en innehållsförteckning. Innehållsförteckningen är inte en del av författningen, se t.ex. SFS 1990:1144.

Ett alternativ till en separat innehållsförteckning är att man i en inledande paragraf i författningen redogör för författningens innehåll, se t.ex. SFS 1992:300.

Det är även möjligt att i samband med ett omtryck göra en innehållsförteckning till en befintlig lag, se t.ex. SFS 1995:1358. Eftersom innehållsförteckningen inte är någon del av författningen skall det inte framgå av ingressen att man ”inför” en innehållsförteckning.

5.8 Hänvisningar

5.8.1 Hänvisningar till andra författningar

När man i en författning hänvisar till en annan författning skall den återges med exakt den rubrik den har. Dessutom anges inom parentes författningens årtal och nummer (se avsnitt 3.2.1).

Om författningen nämns mer än en gång i samma paragraf, anger man efter det bara rubriken utan författningsnummer. Är syftningen helt klar kan man i stället skriva ”lagen” eller ”förordningen”.

Om man behöver nämna en författning som kungjorts i någon annan författningssamling än SFS, skall man inom parentes även ange den vedertagna förkortningen för författningssamlingen, t.ex. (RSFS 1982:15).

Anm. I en lag bör man inte hänvisa till en författning på lägre nivå.

5.8.2 Hänvisningar till procedurregler

Om man i en författning behöver föreskriva att ett visst förfarande skall tillämpas, t.ex. hur en ansökan skall göras, och det finns motsvarande bestämmelser i en annan författning, är det bättre att upprepa innehållet i den andra författningen än att hänvisa till den. Man bör alltså undvika att skriva t.ex. ”I fråga om ... gäller bestämmelserna i ... i tillämpliga delar”. Sådana vaga hänvisningar försvårar förståelsen.

Ibland finns det ändå anledning att i en författning hänvisa till en annan författning, t.ex. till procedurregler i kommunallagen (1991:900), förvaltningslagen (1986:223) eller verksförordningen (1995:1322).

När man hänvisar till procedurregler i andra författningar bör man utforma hänvisningen så att den ger så mycket upplysning som möjligt om innehållet i de paragrafer man hänvisar till. Bara den som behöver få mer detaljer behöver då slå upp den aktuella hänvisningen.

Exempel

Följande föreskrifter i verksförordningen (1995:1322) skall tillämpas på Gentekniknämnden:

- 18 § om interna föreskrifter,
- 26 § om vem som får begära in förklaringar m.m.,
- 29 § om inhämtande av uppgifter,

31 § om myndighetens beslut, och
35 § om överklagande.

Anm. Denna teknik bör också användas vid hänvisningar till annat än procedurregler både inom en lag och mellan olika lagar.

5.8.3 Hänvisningar till andra paragrafer

Vid hänvisning till ett siffer- eller bokstavs-betecknat led i en paragraf skrivs siffran respektive bokstaven utan efterföljande punkttecken eller halvparentes, om det kan ske utan risk för missförstånd, och utan att ordet ”punkt” anges (t.ex. hänvisar man till punkt 1 i 4 § med ”4 § 1”).

När man skall hänvisa till flera, på varandra följande paragrafer och alla skall gälla skriver man t.ex. 1–8 §§. När man skall hänvisa till flera på varandra följande paragrafer och bara någon av dem skall gälla bör samtliga paragrafer skrivas ut, t.ex. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 §.

När man hänvisar till andra paragrafer inom samma kapitel skall inte kapitlet anges utan endast paragrafen.

När man skall hänvisa till en viss mening i en annan paragraf skall man skriva ”meningen”, inte ”punkten”. I vissa äldre författningar kan dock ordet ”punkt” avse en mening.

5.8.4 Hänvisningar till EG-rättsakter

Första gången en EG-rättsakt nämns i en svensk författning skriver man ut rättsaktens fullständiga namn.

Förkortningen EEG används när man nämner rättsakter som tillkom före den 1 november 1993, dvs. innan Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) bytte namn till Europeiska gemenskapen (EG).

Exempel 1 Förordningar

... rådets förordning (EG) nr 926/98 av den 27 april 1998 om att inskränka vissa ...¹.

I noten skall EGT- och Celexnummer anges, se avsnitt 14.1.11.

Exempel 2 Direktiv

... rådets direktiv 94/11/EG av den 13 januari 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om ...¹.

I noten skall EGT- och Celexnummer anges, se avsnitt 14.1.11.

Exempel 3 Direktiv som ändrats

a) ... rådets direktiv 92/97/EEG av den 1 juni 1992 om ...¹, ändrat genom rådets direktiv 94/11/EG².

I noterna skall respektive direktivs EGT- och Celexnummer anges, se avsnitt 14.1.11.

b) ... rådets direktiv 92/97/EEG av den 1 juni 1992 om ...¹, senast ändrat genom rådets direktiv 94/11/EG².

Anm. Om den rättsakt som nämns är ett direktiv skall också eventuella ändringar i direktivet anges, om det ändrats flera gånger på det sätt som visas i exempel 3 b. Om den nämnda rättsakten är en förordning, behöver eventuella ändringar däremot inte anges.

5.9 Vissa ord och uttryck

Uttrycket ”föreskrifterna i” följt av uppgift om författning eller författningsrum bör användas endast när det följs av en preposition som anger föreskrifternas innehåll, t.ex. ”föreskrifterna i 1 § om kommuner”. I annat fall skrivs endast ”lagen (1994:000) om ...”, ”1 §”, ”första stycket”. Man bör dock inte låta ett stycke och helst inte heller en mening inne i ett stycke börja med en siffra. Det kan därför också i andra fall bli nödvändigt att använda uttrycket ”föreskrifterna i”, t.ex. ”Föreskrifterna i 1 § gäller ...”.

Orden ”föreskrifter” eller ”föreskriva” bör reserveras för normgivning och inte användas synonymt med villkor i ett tillstånd eller för beslut i enskilda fall.

När man skall ange vilken myndighet som skall avgöra en viss fråga skriver man t.ex. ”Frågor om tillstånd skall avgöras av länsstyrelsen”, inte ”Tillstånd meddelas av länsstyrelsen”.

5.10 Förkortningar

När det gäller förkortningar hänvisas till de rekommendationer som finns i Myndigheternas skrivregler (Ds 1997:48). De råd som ges där gäller också författningar.

5.11 Särskilt om ändringsförfattningar

En paragraf som ändras skall normalt återges i sin helhet. Detta gäller dock inte när den materiella ändringen görs i ingressen (se avsnitt 4.2.2 och exempel 15 i avsnitt 4.8). Även tabeller och andra uppställningar bör i princip återges i sin helhet. Om en uppställning är mycket omfattande och de delar som ändras är av mindre omfattning, kan man dock begränsa sig till att återge de delar som berörs, s.k. transumering, se vidare avsnitt 9.

5.12 Hur ändringar markeras

5.12.1 Markering av rubriker, paragrafer eller stycken som förs in eller ändras

Rubriker, paragrafer, moment eller stycken som förs in skall markeras i vänster marginal med ett lodrätt streck vid rubriken, paragrafen, momentet respektive stycket, s.k. kantstreck. Detsamma gäller rubriker, paragrafer, moment eller stycken som ändras. Innebär ändringen att ett stycke upphävs, anges detta i en not (se exempel i avsnitt 14.1.9). Om två stycken i en paragraf byter plats görs kantmarkering vid båda styckena. Om ett nytt stycke skjuts in före ett befintligt stycke görs kantmarkering endast vid det inskjutna stycket.

5.12.2 Markering av särskilda avsnitt i paragrafer som ändras

Om en paragraf som innehåller en punktuppställning ändras, görs ett kantstreck i marginalen endast vid det avsnitt som berörs av ändringen. Kantstreck skall också göras vid avsnitt vars inledande siffer- eller bokstavsbezeichnung ändras.

Om det avsnitt som inleder uppräkningspunkterna etc. ändras räcker det att kantmarkera det inledande avsnittet.

Innebär ändringen att ett avsnitt upphävs, bör man i allmänhet göra en kantmarkering för hela paragrafen (stycket). Om paragrafen är lång kan man avstå från kantmarkering och i stället i en not ange vad som tas bort.

5.12.3 Markering av tabeller och andra förteckningar som ändras

Vid ändringar i tabeller och andra förteckningar som består av en uppräkningslista utan skiljetecken mellan de uppräknade orden, görs kantmarkering endast vid det eller de ord som ändras. Innebär ändringen att ett ord utgår ur förteckningen eller att två ord byter plats, kantmarkerar man hela förteckningen eller anger ändringen i en not. (Se avsnitt 14.1.10.)

5.12.4 Namnbyten

När t.ex. en myndighet byter namn bör man också ändra de olika författningar där myndigheten nämns. Det kan dock i undantagsfall hända att man av tidsskäl i stället måste meddela bestämmelser om namnbytet i en särskild författning (se exempel 6 b i avsnitt 12). Även om en sådan författning finns bör man byta ut det gamla namnet på myndigheten så snart man gör en annan ändring i författningarna i fråga (se avsnitt 4.2.4 och exempel 15 i avsnitt 4.8). På motsvarande sätt skall naturligtvis Kungl. Maj:t samt Statsverket och kronan bytas ut mot regeringen respektive staten.

5.12.5 Stavningsreformer

Myndigheters namn skall numera skrivas med stor begynnelsebokstav. När en myndighets namn förekommer i en författning skall man alltid ändra till stor begynnelsebokstav. Denna ändring utgör en stavningsreform och behöver inte markeras särskilt, varken genom kantstreck eller i ingressen. Detsamma gäller ordet mervärdesskatt som tidigare stavades med bara ett s.

5.13 Föråldrade straffbestämmelser m.m.

Innehåller en författning straff- eller förverkandebestämmelser eller processuella regler som är föråldrade i förhållande till brottsbalken eller dess följdförfattningar, bör bestämmelserna moderniseras när andra ändringar görs i författningen, om inte moderniseringen medför omfattande ändringar. Sålunda bör uttrycket ”straffes med dagsböter” ändras till ”skall dömas till böter”. Om bötesmaximum för penningböter understiger 1 000 kronor bör i allmänhet maximum höjas till detta belopp (se prop. 1980/81:38 s. 16).

6 Bestämmelser om straff, förverkande, vite och tystnadsplikt

Föreskrifter om brott och rättsverkan av brott skall enligt 8 kap. 3 § regeringsformen meddelas genom lag. Regeln är dock inte undantagslös. Ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter i de ämnen som anges i 8 kap. 7 § ger regeringen rätt att föreskriva böter som påföljd för överträdelse av en föreskrift som meddelats med stöd av bemyndigandet (8 kap. 7 § andra stycket). Ett sådant bemyndigande omfattar också rätten att meddela föreskrifter om vite.

Det bör observeras att ett bemyndigande enligt 8 kap. 7 § inte ger regeringen rätt att föreskriva svårare brottspåföljd än böter eller att meddela föreskrifter om förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott. Däremot har bemyndigandet ansetts innefatta en rätt att besluta om sanktionsavgifter (se prop. 1983/84:192 s. 28–38, 43 och 44, bet. 1983/84:SkU46 s. 4–9, 14–17).

6.1 Straffbestämmelser

6.1.1 Blankettstraffstadgande

I en lag med ett bemyndigande enligt 8 kap. 7 § regeringsformen kan riksdagen föreskriva annan rättsverkan av brott än böter för överträdelse av en föreskrift som regeringen meddelar med stöd av bemyndigandet (s.k. blankettstraffstadgande). Medan handlingsreglerna alltså i sådana fall finns i regeringens förordning, meddelas bestämmelser om straff för överträdelse av dem i en lag. I motiven till 8 kap. 7 § framhålls emellertid att man bör sträva efter att i största möjliga utsträckning beskriva de gärningar som kan följas av frihetsstraff i lag.

6.1.2 Uppsåt eller oaktsamhet

Enligt 1 kap. 2 § brottsbalken skall en gärning, om inte annat är särskilt föreskrivet, anses som brott endast när den begås uppsåtligen. Bestämmelsen, som alltså gäller även specialstraffrätten, trädde i kraft den 1 juli 1994. Övergångsbestämmelsen till paragrafen innebär att man för *varje* ändring som görs i en specialstraffrättslig bestämmelse måste ta ställning till vad som skall gälla i fråga om kravet på subjektivt rekvisit, se prop. 1993/94:130.

6.1.3 Böter

Ordet ”böter” används för såväl dagsböter som penningböter. När penningböter avses skall detta framgå genom att ett bötesbelopp anges.

Bötesmaximum för penningböter skall inte sättas högre än 1 000 kronor men bör normalt inte heller understiga detta belopp.

6.1.4 Ansvar i andra hand

Om ett brott mot en bestämmelse i den aktuella författningen kan utgöra ett brott även enligt brottsbalken eller en annan författning med ett mera vidsträckt tillämpningsområde, t.ex. skattebrottslagen (1971:69), bör straffbestämmelsen formuleras så att den kommer att tillämpas endast subsidiärt. Man bör alltså i straffbestämmelsen ta in reservationen ”... om gärningen inte är belagd med straff i ...” (se exempel 6.2.2). När det i brottsbalken finns en bestämmelse för normalfall och en för grova fall, kan det ibland finnas särskilda skäl som motiverar att specialförfattningens bestämmelse skall ”ta över” brottsbalkens i normalfallen. Om straffskalan för normalfallen enligt brottsbalken är densamma som i specialförfattningen kan man skriva ”... om gärningen inte är belagd med strängare straff i brottsbalken”. Även i vissa andra situationer kan denna formulering behöva användas. Möjligheten bör dock utnyttjas endast undantagsvis.

Om överträdelse av en bestämmelse i den aktuella författningen helt täcks av en bestämmelse i brottsbalken eller någon annan författning, t.ex. skattebrottslagen, och det inte finns skäl att avvika från vad som

där föreskrivs om påföljd osv. skall man inte ta in någon straffbestämmelse i den aktuella författningen. I vissa fall kan det dock vara lämpligt att upplysa om att ansvar kan komma i fråga enligt brottsbalken respektive skattebrottslagen (se exempel 6.2.4).

6.1.5 Försök

Försök kan straffas bara om det finns en uttrycklig föreskrift om detta i författningen. I de flesta fall torde det saknas skäl att föra in en bestämmelse om straff för försök i en straffbestämmelse utanför brottsbalken. Vill man straffbelägga försök, bör det ske i den formen att brottsbalkens försöksbestämmelser görs tillämpliga (se exempel 6.2.5).

6.1.6 Medverkan

Om det ingår fängelse i straffskalan för brott mot en bestämmelse utanför brottsbalken, tillämpas enligt praxis brottsbalkens regler om medverkan analogt. Det kan dock finnas speciella omständigheter i fråga om brottets konstruktion som förhindrar detta. Ingår fängelse i skalan bör det alltså inte föras in någon uttrycklig bestämmelse om medverkan. Vill man å andra sidan begränsa ansvaret till vissa medverkande eller straffbelägga endast en viss typ av medverkan, måste man ha en bestämmelse om sådan begränsning i den aktuella författningen.

Om maximistraffet för brottet är böter (dvs. dagsböter, se 6.1.3) och brottet är sådant att medverkan skall medföra ansvar, skall den aktuella författningen innehålla en regel om medverkan. Föreskriften bör utformas så att brottsbalkens bestämmelser om medverkan görs tillämpliga (se exempel 6.2.6). Kan endast penningböter följa på brottet, bör ansvar för medverkan inte komma i fråga. Någon uttrycklig bestämmelse om detta är inte nödvändig.

6.2 Exempel på straffbestämmelser

6.2.1 Böter

Exempel

a) Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § skall dömas till böter.

b) Den som bryter mot 1 § eller mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 1 § skall dömas till böter, högst ettusen kronor.

c) Den som inte fullgör sina skyldigheter enligt 11 § eller sin anmälningsskyldighet enligt 16 § andra stycket eller 19 § första stycket skall dömas till böter, högst ettusen kronor. Till samma straff skall den dömas som bryter mot 19 § tredje stycket.

d) Till böter skall den dömas som

1. utan tillstånd driver en sådan rörelse som avses i 2 §, eller
2. driver en rörelse utan godkänd föreståndare, när sådan skall finnas, eller utan godkänd ersättare.

6.2.2 Ansvar i andra hand

Exempel

a) Den som i försäkran enligt 8 § andra stycket uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

b) Den som i en deklARATION eller annars uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till X-myndigheten om ... skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i skattebrottslagen (1971:69).

6.2.3 Ansvar i andra hand och krav på åtalsmedgivande

Exempel

Till böter skall den dömas som

1. inte fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt denna förordning, eller
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast efter medgivande av ...

6.2.4 Upplysning om ansvar

Exempel

Bestämmelser om ansvar i vissa fall för den som lämnar oriktiga uppgifter i deklaration finns i skattebrottslagen (1971:69).

6.2.5 Försök

Exempel

Den som bryter mot 8 eller 16 § skall dömas till böter eller fängelse i högst två år. För försök skall dömas till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

6.2.6 Medverkan

Exempel

Har flera medverkat till en gärning som avses i första stycket, skall 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken tillämpas.

6.3 Förverkandebestämmelser

Skall man ha en bestämmelse om förverkande, måste man ange vilken egendom som kan komma i fråga.

Föreskrifterna bör utformas med 36 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken som förebilder men med de språkliga ändringar som följer av Statsrådsberedningens riktlinjer för författningsspråket (PM 1994:4) och som framgår av exemplen nedan.

Övriga bestämmelser i 36 kap. brottsbalken är direkt tillämpliga även utanför brottsbalken och bör alltså inte upprepas. I fråga om vem förverkandet får riktas mot och vem den förverkade egendomen skall tillfalla får föreskrifterna emellertid avvika från motsvarande bestämmelser i brottsbalken.

Exempel

Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även utbytet av ett sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Ett föremål som använts som hjälpmedel vid ett brott enligt denna lag eller föremålets värde får förklaras förverkat, om det är nödvändigt för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.

6.4 Vitesbestämmelser

Exempel

Om föreläggandet inte följs, kan länsstyrelsen på kommunens begäran vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Frågan om att döma ut vitet prövas av länsstyrelsen.

Om inte annat föreskrivs regleras frågor om föreläggande och utdömande av vite av lagen (1985:206) om viten.

6.4.1 Vite och straff

Exempel

Den som överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud får inte dömas till ansvar enligt denna lag för den gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

6.5 Bestämmelser om tystnadsplikt

Tystnadsplikt, liksom andra inskränkningar i de medborgerliga fri- och rättigheterna, kan göras gällande av det allmänna endast med författningsstöd. I första hand ligger kompetensen att föreskriva tystnadsplikt hos riksdagen (2 kap. 1 och 12 §§ regeringsformen). Med stöd av bemyndigande i lag kan dock regeringen föreskriva om tystnadsplikt för offentliga funktionärer (8 kap. 7 § regeringsformen).

6.5.1 Tystnadsplikt för offentliga funktionärer

Föreskrifter om tystnadsplikt för offentliga funktionärer finns med få undantag samlade i sekretesslagen (1980:100) och sekretessförordningen (1980:657). Dessa författningar reglerar emellertid inte bara när tystnadsplikt gäller för offentliga funktionärer. Av sekretessförfattningarna framgår också i vilken utsträckning allmänhetens rätt att ta del av handlingar hos myndigheterna begränsas (handlingssekretess).

Som en konsekvens av att reglerna om handlingssekretess och tystnadsplikt har förts samman har riksdagen endast i förhållandevis begränsad utsträckning bemyndigat regeringen att meddela föreskrifter om tystnadsplikt för offentliga funktionärer. Detta hänger samman med att tryckfrihetsförordningen i fråga om föreskrifter om handlingssekretess ställer större krav på reglering i lagform än vad regeringsformen gör i fråga om föreskrifter om tystnadsplikt. Enligt tryckfrihetsförordningen kan regeringen nämligen endast få befogenhet att besluta om verkställighetsföreskrifter på området.

Sammanfattningsvis är principen alltså den att föreskrifterna om tystnadsplikt för offentliga funktionärer skall finnas i sekretesslagen. I viss utsträckning kan dock dessa föreskrifter kompletteras med föreskrifter av regeringen. Dessa finns i sekretessförordningen.

När det gäller den närmare utformningen av tystnadsplikt för offentliga funktionärer hänvisas till 2–10 kap. sekretesslagen, där de egentliga sekretessbestämmelserna finns. Av 2 kap. 2 §, 8 kap. 6 § och 9 kap. 4 § sekretesslagen framgår det i vilken utsträckning regeringen får meddela kompletterande sekretessföreskrifter.

6.5.2 Tystnadsplikt för enskilda

Föreskrifter om tystnadsplikt för enskilda får enligt 2 kap. 12 § regeringsformen meddelas enbart i lag. Sådana föreskrifter finns på åtskilliga håll. I dessa föreskrifter beskrivs tystnadsplikten normalt som ett förbud mot att röja och utnyttja vissa uppgifter. För att begränsa tystnadsplikten används vanligen ett obehörighetsrekvisit. Föreskrifterna utformas normalt enligt följande modell: ”Den som ... får inte obehörigen röja eller utnyttja vad ...”.

En sådan regel om tystnadsplikt kan ibland i och för sig vara tillämplig på offentliga funktionärer. Som nämnts skall emellertid föreskrifter om tystnadsplikt för offentliga funktionärer finnas i sekretessförfattningarna. För att tystnadsplikt som skall gälla för enskilda inte skall omfatta även offentliga funktionärer kan man därför behöva säga detta genom att i en avslutande mening eller i ett särskilt stycke skriva på följande sätt: ”I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100)”.

6.5.3 Meddelarfrihet

De grundläggande föreskrifterna om meddelarfrihet finns i 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen. Regler om undantag från denna frihet finns i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen. Ett av undantagen avser uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som anges i en särskild lag. Denna särskilda lag är sekretesslagen, närmare bestämt 16 kap. I kapitlets enda paragraf räknas de fall upp där tystnadsplikten har företräde framför principen om meddelarfrihet.

Uppräkningen omfattar vissa fall enligt regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen, ett antal bestämmelser i sekretesslagen och slutligen sådana föreskrifter i ett fåtal andra lagar

som avser tystnadsplikt för enskilda (se punkterna 4–8). För många av de uppräknade bestämmelserna gäller att inskränkningen i meddelarfriheten är begränsad till vissa slags uppgifter inom föreskriftens tillämpningsområde. Som ett exempel kan nämnas att meddelarfriheten i fråga om utrikessekretessen inom Regeringskansliet och utrikesförvaltningen omfattar alla uppgifter utom dem vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt. När det gäller utformningen av undantagen i övrigt hänvisas till 16 kap. 1 § sekretesslagen.

7 Bestämmelser om överklagande

7.1 Allmänna utgångspunkter

Inom förvaltningsrätten gäller som huvudregel att beslut av statliga eller kommunala myndigheter får överklagas. Detta gäller både förvaltningsbeslut och beslut om föreskrifter.

I fråga om de statliga myndigheterna gäller regeln att ett beslut får överklagas även om det saknas författningsföreskrifter om besluten och rätten att överklaga dem. För de kommunala myndigheternas del följer regeln av kommunallagstiftningen. Vill man inskränka rätten att överklaga beslut av en statlig eller kommunal myndighet måste man därför normalt ge en uttrycklig bestämmelse om det (se exempel 1 i avsnitt 7.10).

En sådan inskränkning är dock inte möjlig när det gäller civila rättigheter och skyldigheter. I dessa fall skall det enligt artikel 6 i Europakonventionen alltid finnas rätt att få saken prövad av domstol. Enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller konventionen som svensk lag.

Myndigheternas beslut i personalärenden skall ibland vid tvist handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. I dessa fall är möjligheterna till överklagande förvaltningsvägen eller förvaltningsdomstolsvägen och till laglighetsprövning i princip uteslutna enligt lagen (1987:439) om inskränkning i rätten att överklaga.

Beslut av andra förvaltningsorgan än statliga eller kommunala myndigheter får överklagas bara om det finns någon föreskrift om det. I fråga om förfarandet vid överklagande av beslut enligt sådana föreskrifter finns bestämmelser i lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

7.2 Överklagande

Förvaltningsbeslut av statliga myndigheter och beslut av förvaltningsorgan som inte är myndigheter överklagas alltid förvaltningsvägen eller förvaltningsdomstolsvägen. Genom den nya bestämmelsen i 22 a § förvaltningslagen (1986:223) gäller som huvudregel att förvaltningsmyndigheters beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om inget annat är föreskrivet. Från tillämpningsområdet har man dock uttryckligen undantagit beslut i administrativa ärenden och normbeslut. Sådana beslut överklagas med stöd av 35 § verksförordningen (1995:1322) till regeringen.

Med den nya regeln har man övergivit den allmänna regeln att om inget sägs får ett förvaltningsbeslut överklagas till närmast högre förvaltningsmyndighet och i sista hand till regeringen. Om man vill att ett beslut skall överklagas till regeringen, skall detta alltså anges uttryckligen.

7.3 Laglighetsprövning

Beslut av myndigheter i kommuner, landsting eller kyrkliga kommuner kan överklagas genom det rättsmedel i kommunallagstiftningen som kallas laglighetsprövning, om något annat inte är särskilt föreskrivet.

7.4 Bestämmelser om instansordningen

I regel bör bestämmelser om instansordningen tas in i lagar och förordningar på förvaltningsrättens område. Man bör alltså i allmänhet inte nöja sig med att falla tillbaka på bestämmelserna om överklagande i 22 a § förvaltningslagen och 35 § verksförordningen.

I lag skall man ha särskilda regler om överklagande till förvaltningsdomstol. När det gäller förordningar skall man ha regler som hänvisar till bestämmelsen i förvaltningslagen (se vidare i avsnitt 7.5). Som nämnts skall också överklagande till regeringen anges uttryckligen.

En bestämmelse om överklagande till länsrätten eller kammarrätten skall inte kompletteras med någon bestämmelse om hur man kan

överklaga till högre förvaltningsdomstol. Regleringen i 33 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) anses här tillräcklig.

Om man vill att en kommunal myndighets beslut skall kunna överprövas genom laglighetsprövning, skall specialförfattningen inte innehålla någon bestämmelse om instansordningen. I sådana fall gäller kommunallagstiftningens bestämmelser i ämnet. Instansordningen är följande: kommunal myndighet–länsrätt–kammarrätt–Regeringsrätten.

7.4.1 Avskuren instansordning

En grundsats i svensk rätt är att beslut får överklagas ända till högsta instans, om inte något annat är föreskrivet. En sådan föreskrift måste ha formen av lag, om inskränkningen i rätten att överklaga avser beslut som meddelas av en domstol i dess rättskipande verksamhet (11 kap. 1 § regeringsformen). Genom SFS 1994:436 infördes i förvaltningsprocesslagen grundläggande bestämmelser om prövningstillstånd i kammarrätten. Regler om vilka mål eller målgrupper som skall omfattas av kravet på prövningstillstånd tas in i de materiella författningarna (se exempel 4 d i avsnitt 7.10).

De riktlinjer för regeringens befattning med överklaganden som riksdagen antog år 1984 (prop. 1983/84:120, bet. 1983/84KU:23, rskr. 1983/84:250) innebär att regeringen i minsta möjliga utsträckning skall handlägga ärenden som kan prövas i flera instanser under regeringen och som inte kräver ett ställningstagande av regeringen som politiskt organ.

Om man i ett sådant ärende vill ta bort tredje ledet i instansordningen lokal myndighet–central myndighet–regeringen bör man tänka på följande. I ett överklagat ärende hos den centrala myndigheten kan det komma upp frågor som inte har prövats tidigare. Myndigheten kan t.ex. besluta att avvisa ett överklagande utan prövning i sak med hänvisning till de allmänna principer i praxis som gäller vilka beslut som över huvud taget kan överklagas. Ett liknande fall är när ett överklagande avvisas därför att myndigheten finner att den klagande inte tillhör den krets som får överklaga enligt 22 § förvaltningslagen. Det kan också inträffa att den centrala myndigheten grundar sitt

avgörande på nya omständigheter när den prövar ett ärende i sak (jämför rättsfallet RRK K76 2:18).

Bestämmelser som skär av instansordningen bör utformas så att det står klart vad som skall gälla om möjligheten att överklaga den centrala myndighetens beslut till regeringen (jämför JO 1975 s. 484 och 485 om de tolkningsproblem som har uppstått på grund av otydliga formuleringar). En möjlighet är att man låter förbudet att överklaga till regeringen omfatta alla beslut som myndigheten kan meddela i ett överklagat ärende (se exempel 4 a i avsnitt 7.10). En annan möjlighet är att förbudet begränsas till att gälla i överklagade frågor medan myndighetens beslut i övrigt med anledning av ett överklagande får överklagas till regeringen (se exempel 4 c i avsnitt 7.10).

Om instansen närmast under regeringen skall pröva dels vissa ärenden som överinstans, dels andra ärenden som första instans, krävs det en något mer utförlig reglering (se exempel 4 b och 4 c i avsnitt 7.10).

7.5 Överklagande i lag eller förordning?

Om ett beslut skall överklagas hos en domstol, skall föreskrifter om detta tas in i lag (11 kap. 4 § regeringsformen). Sådana bestämmelser får alltså inte tas in i förordning. Som nämnts har det genom den nya 22 a § förvaltningslagen införts en allmän och kompletterande regel om att beslut av förvaltningsmyndigheter får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om något annat inte är särskilt föreskrivet. Om beslut som fattas med stöd av en förordning skall få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol skall det i förordningen tas in en hänvisning till 22 a § förvaltningslagen (se exempel 12 i avsnitt 7.10).

Föreskrifter om att beslut skall överklagas hos en förvaltningsmyndighet eller hos regeringen kan meddelas antingen i lag eller i förordning (8 kap. 13 och 14 §§ regeringsformen). Det har emellertid ett värde ur informationssynpunkt att en lag som ger beslutanderätt i vissa frågor till en myndighet också i sådana fall anger om besluten kan överklagas och hos vem det i så fall skall ske.

Det förekommer ganska ofta att en lag både ger en förvaltningsmyndighet kompetens att besluta i förvaltningsärenden och innehåller normgivningsbemyndiganden för regeringen med rätt till vidaredelegering till förvaltningsmyndigheten (alternativt den förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer). I sådana fall bör rätten att överklaga besluten i förvaltningsärendena regleras direkt i lagen.

Regler om överklagande av myndighetens beslut om föreskrifter till en central myndighet bör däremot tas in i den förordning där regeringen överlämnar normgivningskompetensen till myndigheten. I upplysningssyfte bör det i sådana fall anges i lagen att föreskrifter om överklagande av myndighetens beslut meddelas av regeringen (se exempel 5 i avsnitt 7.10).

7.6 Vem som får överklaga

Rätt att överklaga förvaltningsbeslut har normalt bara den som beslutet gäller och som beslutet har gått emot (22 § förvaltningslagen). Vid laglighetsprövning enligt kommunallagstiftningen gäller i stället att varje kommunmedlem har rätt att få till stånd en sådan prövning.

I nya författningar bör en föreskrift om vem som har rätt att överklaga tas in bara om man vill avvika från dessa regler eller om de behöver preciseras (se exempel 6–8 i avsnitt 7.10).

7.7 Överklagandetidens längd

En skrivelse med överklagande av en förvaltningsmyndighets eller en förvaltningsdomstols beslut skall ha kommit in till den myndighet som meddelat det överklagade beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Detta gäller enligt 23 § andra stycket förvaltningslagen och 6 a § första stycket förvaltningsprocesslagen. Om klaganden är en part som företräder det allmänna är tiden tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Tiden för överklagande av ett beslut som gäller de föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som inte delges räknas dock från den dag då beslutet gavs till känna. Har beslutet getts till känna vid mer än ett tillfälle, räknas tiden från det sist föreskrivna tillkännagivandet.

Reglerna i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen gäller inte om något annat har föreskrivits i en lag eller en förordning (3 § förvaltningslagen och 2 § förvaltningsprocesslagen).

Endast om det finns starka skäl att frångå förvaltningslagen eller förvaltningsprocesslagen bör man i en ny författning ta in avvikande bestämmelser om tiden för överklagande eller om utgångspunkten för hur denna tid skall beräknas (se exempel 9 och 10 i avsnitt 7.10).

7.8 Vem skall ha skrivelsen med överklagandet?

Om något annat inte föreskrivs i lag eller i förordning skall skrivelsen med överklagandet ges in till beslutsmyndigheten (23 § andra stycket förvaltningslagen och 6 a § första stycket förvaltningsprocesslagen). Det bör här observeras att enligt 2 § andra stycket lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter skall skrivelsen med överklagandet ges in till den myndighet som skall pröva överklagandet. Detsamma gäller för laglighetsprövning.

7.9 När börjar beslut gälla?

Beslut som skall prövas enligt bestämmelserna om laglighetsprövning gäller i regel trots att de inte har vunnit laga kraft. För andra beslut är läget mera oklart. Vill man att ett sådant beslut skall gälla omedelbart, krävs det ofta en uttrycklig föreskrift om det (se exempel 11 i avsnitt 7.10). På grund av 29 § förvaltningslagen och 28 § förvaltningsprocesslagen behövs i allmänhet inte någon särskild bestämmelse om att den myndighet som skall pröva överklagandet får meddela beslut om inhibition. Om de principer som kan antas gälla den tidpunkt när individuella beslut får rättsverkningar finns det uttalanden i Besvärssakkunnigas slutbetänkande SOU 1964:27 s. 465–471. När det gäller normbeslut hänvisas till betänkandet s. 484.

7.10 Exempel

Exempel 1 Förbud mot att överklaga

- a) X-nämndens beslut i ärenden om omprövning av tillrättavisning får inte överklagas.
- b) Beslut i ärenden om lån eller bidrag får inte överklagas.
- c) X-nämndens beslut enligt 8–12 §§ får inte överklagas.
- d) X-nämndens beslut enligt 8–12 §§ får överklagas hos länsstyrelsen. I övrigt får X-nämndens beslut enligt denna lag inte överklagas.

Anm. Uttrycket ”får inte överklagas” utesluter även laglighetsprövning enligt kommunallagstiftningen.

Exempel 2 Överklagande av kommunala myndigheters beslut

X-nämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen.

Exempel 3 Överklagande av statliga myndigheters beslut

Polismyndighetens beslut om ... får överklagas hos X-verket.

Exempel 4 Avskuren instansordning

- a) X-myndighetens beslut enligt 1 och 3 §§ får överklagas hos Y-verket. Y-verkets beslut får inte överklagas.
- b) X-myndighetens beslut enligt 1 och 3 §§ får överklagas hos Y-verket. Y-verkets beslut i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Y-verkets beslut i andra ärenden enligt denna lag får överklagas hos regeringen.
- c) X-myndighetens beslut enligt 1 och 3 §§ får överklagas hos

Y-verket. Y-verkets beslut i en överklagad fråga får inte överklagas. Y-verkets beslut i övrigt med anledning av överklagandet får överklagas hos regeringen.

Y-verkets beslut i andra ärenden enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

d) X-styrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Exempel 5 Instansordningen när såväl förvaltningsbeslut som beslut om föreskrifter överklagas

a) X-verkets beslut i ärenden enligt 7–9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Föreskrifter om överklagande av beslut av X-verket med stöd av ett bemyndigande enligt 10 eller 11 § meddelas av regeringen.

b) X-verkets beslut i särskilda fall får överklagas hos regeringen.

Föreskrifter om överklagande av X-verkets beslut om föreskrifter med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

Exempel 6 Inskränkning av den krets som får överklaga

a) Ett slutligt beslut enligt 3 § första stycket får överklagas endast av den skattskyldige. Beslutet överklagas hos X-nämnden.

b) Rätt att överklaga enligt 3 eller 4 § har endast den som enligt 2 § får ansöka om utskrivning.

Exempel 7 Utvidgning av den krets som får överklaga

a) X-myndighetens beslut får överklagas hos regeringen. Justitiekanslern får överklaga ett sådant beslut för att ta till vara allmänna intressen.

b) Beslut enligt ... får överklagas hos regeringen. För att ta till vara konsumentintressen inom området för ... får en central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet överklaga ett sådant beslut.

Exempel 8 Uttrycklig bestämmelse om kommunala myndigheters rätt att överklaga

X-styrelsens eller Y-nämndens beslut om ... får överklagas även av Z-styrelsen.

Exempel 9 Särskild överklagandetid

X-verkets beslut får överklagas hos Y-nämnden. Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till X-verket inom två veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Exempel 10 Obegränsad överklagandetid

Beslutet får överklagas utan begränsning till viss tid.

Anm. Bestämmelsen används huvudsakligen för interimistiska beslut som gäller frihetsberövande.

Exempel 11 Omedelbar verkställbarhet

Beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart.

X-nämndens beslut skall gälla omedelbart, om inte nämnden bestämmer något annat.

**Exempel 12 Hänvisning i förordning till 22 a §
förvaltningslagen**

a) I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol.

Anm. Formuleringen används om beslut enligt förordningen fattas av bara en myndighet.

b) I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Y-myndighetens beslut får inte överklagas.

Anm. Formuleringen används om beslut enligt förordningen fattas av olika slags myndigheter och enbart den ena myndighetens beslut skall få överklagas till allmän förvaltningsdomstol medan den andras beslut inte alls får överklagas.

c) I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Y-myndighetens beslut får överklagas hos regeringen.

Anm. Formuleringen används om den andra myndighetens beslut skall överklagas till regeringen.

d) I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 2, 5 och 7 §§ får dock inte överklagas.

Anm. Formuleringen används om bara vissa beslut skall få överklagas.

e) I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. X-myndighetens beslut enligt 10 och 11 §§ får inte överklagas.

Anm. Formuleringen används om en myndighets beslut enligt vissa paragrafer inte får överklagas men övriga beslut skall få överklagas.

f) X-myndighetens beslut enligt denna förordning får överklagas hos Y-myndigheten. I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol.

Anm. Formuleringen används om en myndighets beslut enligt förordningen skall överklagas till en överordnad myndighet, vars beslut skall få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

8 Normgivningsbemyndiganden och verkställighetsföreskrifter

8.1 Normgivningsbemyndiganden

8.1.1 Riksdagen delegerar till regeringen

Riksdagen kan i vissa ämnen bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter. Riksdagen kan också medge att regeringen överlåter åt förvaltningsmyndigheter och kommuner att meddela föreskrifter i ämnet. Riksdagen kan, när den lämnar medgivande till sådan subdelegering, ge regeringen helt fria händer när det gäller både omfattningen av den vidaredelegerade kompetensen och valet av myndighet. Riksdagen kan emellertid också styra subdelegeringen. Den kan t.ex. föreskriva att regeringen bara får överlämna en viss noga angiven del av regleringen till en viss namngiven myndighet. En utförlig redogörelse för dessa bestämmelser finns i bilaga 1 i Statsrådsberedningens propositionshandbok (Ds 1997:1).

Exempel

- a) Regeringen får meddela föreskrifter om ...
- b) Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ...
- c) Regeringen eller efter regeringens bemyndigande X-myndigheten får meddela föreskrifter om ...

Anm. Om riksdagen vill ge regeringen rätt till subdelegering används formuleringen i b. Formuleringen i c används om riksdagen vill styra valet av myndighet.

8.1.2 Regeringen subdelegerar och delegerar med stöd av sin restkompetens

När regeringen lämnar delegerad normgivningskompetens vidare till en förvaltningsmyndighet och när regeringen delegerar med stöd av sin restkompetens används någon av följande formuleringar.

Exempel

- a) X-myndigheten får meddela föreskrifter om ...
- b) Ytterligare föreskrifter om ... får meddelas av X-myndigheten.
- c) X-myndigheten får meddela ytterligare föreskrifter efter att ha hört Y-styrelsen.
- d) Ytterligare föreskrifter om ... får meddelas av X-myndigheten efter överenskommelse med Y-styrelsen. Har myndigheterna olika uppfattning i frågan, skall den hänskjutas till regeringen.

Anm. Formuleringen i a används när regeringen inte har meddelat några föreskrifter i det aktuella hänseendet. Formuleringarna i b–d används när avsikten är att myndigheten skall komplettera föreskrifter som regeringen har meddelat i sin förordning.

Uttrycken ”i samråd med” och ”efter samråd med” är oklara och bör undvikas i dessa sammanhang.

8.2 Verkställighetsföreskrifter

Regeringen har också en rätt, som grundas direkt på regeringsformen, att besluta föreskrifter om verkställighet av lag samt sådana föreskrifter som inte på grund av någon bestämmelse i grundlag skall meddelas av riksdagen (8 kap. 13 § regeringsformen), nämligen restkompetensen. Det kan emellertid ibland finnas anledning att i en lag markera att regleringen av en viss fråga inte är uttömmande utan förutsätts bli kompletterad med verkställighetsföreskrifter. Det bör också observeras att riksdagen kan begränsa regeringens normgivningskompetens genom att själv meddela föreskrifter i ämnet (8 kap.

14 § regeringsformen). Regeringsformen ger regeringen rätt att i förordning delegera rätten att meddela verkställighetsföreskrifter och föreskrifter inom restkompetensen till underordnade myndigheter. Riksdagen kan inte påverka regeringens möjligheter att utnyttja denna delegeringsrätt på annat sätt än genom att lagstifta i ämnet.

Exempel

a) Föreskrifter om verkställigheten av lagen ... meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Anm. Observera att riksdagen inte har någon möjlighet att här styra valet av myndighet. Valet bestäms helt av regeringen.

b) Ytterligare föreskrifter om verkställigheten av lagen ... får beslutas av X-myndigheten.

Anm. Denna formulering används när regeringen i en förordning överlåter till en myndighet att meddela verkställighetsföreskrifter. Observera att man skriver ”meddela” eller ”besluta” och inte ”utfärda” när det är föreskrifter som beslutas.

c) X-myndigheten får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.

Anm. Även om regeringsformen saknar bestämmelser om verkställighetsföreskrifter till regeringens författningar anses regeringen, med stöd av 8 kap. 13 § andra stycket, kunna bemyndiga en myndighet att meddela sådana.

9 Transumering

En paragraf som ändras skall återges i sin helhet. Detta gäller även tabeller och andra uppställningar. Är dessa mycket omfattande kan det dock vara motiverat att endast återge den del av tabellen eller uppställningen som ändras, s.k. transumering. För att det klart skall framgå var ändringen görs bör man normalt återge ordet (ordgruppen) närmast före och närmast efter ändringen. Den överhoppade texten markeras med tankstreck, – – –, s.k. transumeringstecken.

Om texten som ändras ingår i ett större komplex med olika rubriker, återges också rubriken till det avsnitt som skall ändras.

Anm. Man bör med jämna mellanrum trycka om hela tabellen eller uppställningen. Det blir annars så småningom omöjligt att få fram gällande lydelse.

Exempel

Förordning om ändring i förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor;

utfärdad den ...

Regeringen föreskriver att förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor skall ha följande lydelse.

I riket skall finnas de tingsrätter med de domsagor som anges i nedanstående uppställning. Tingsrätterna skall ha kanslier och tingsställen i de orter som anges i uppställningen.

Tingsrätt/ domsaga	I domsagan ingående kommun(er)	Kansliort	Tingsställe(n)
-----------------------	--------------------------------------	-----------	----------------

---

Under Svea hovrätt

Västerås Falun	Västerås Borlänge Falun	Västerås Falun	Västerås Falun
Hedemora	Avesta Hedemora Säter	Hedemora	Hedemora

Denna förordning träder i kraft den ...

Anm. Den ändring som görs är att tingsstället Borlänge för Falu tingsrätt tas bort.

10 Ikraftträdandebestämmelser

10.1 En särskild ikraftträdandebestämmelse

Det skall framgå av en författning när den träder i kraft. Detta följer av 13 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar. Normalt sätts författningen i kraft genom en särskild bestämmelse som placeras efter den egentliga författningstexten och skiljs från den genom ett horisontellt streck.

10.2 Ikraftträdandet framgår av författningstexten

Om det framgår av själva författningstexten att författningen skall gälla från en viss tidpunkt behöver man förstås inte ha någon särskild ikraftträdandebestämmelse. Detta gäller t.ex. författningar om fortsatt giltighet av en författning. Som exempel kan nämnas förordningen (1994:1904) om skiktgränsen för statlig inkomstskatt vid 1996 års taxering och förordningen (1995:1217) om basbelopp för år 1996.

I de fall en författning skall gälla endast till en viss tidpunkt eller under en viss tidrymd bör detta anges i anslutning till ikraftträdandebestämmelsen. Ibland kan det vara lämpligt att även utforma rubriken så att tidsbegränsningen framgår av den. En uppgift om tidsbegränsning bör normalt inte tas in endast i den egentliga författningstexten.

10.3 Författningar om upphävande

I en författning som endast innebär att en annan författning helt eller delvis upphävs bör ingressen och författningens text i övrigt bilda en enda mening, som inkluderar uppgift om när författningen respektive författningsdelen skall upphöra att gälla. Någon särskild ikraftträdandebestämmelse behövs då inte (se exempel 5 och 10 i avsnitt 4.8 och det undantag som anges där).

10.4 Ändring i en ändringslag

Om man måste ändra en författning som ännu inte trätt i kraft eller en paragraf som tidigare ändrats men där ändringen ännu inte trätt i kraft, skall man inte ha någon ikraftträdandebestämmelse (jämför prop. 1982/83:38 s. 17). Ikraftträdandebestämmelsen till den författning som ännu inte trätt i kraft eller till den första ändringsförfattningen omfattar nämligen även den senare författningen. Om tidpunkten för ikraftträdande inte skall vara densamma måste i stället också ikraftträdandebestämmelsen ändras. I dessa fall bör man kontakta granskningsenheten.

Denna typ av ändringar bör givetvis undvikas om det är möjligt.

10.5 Promulgationslag

Om en lag kräver omfattande övergångsbestämmelser kan det ibland vara lämpligt att samla ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i en särskild lag (promulgationslag). En hänvisning till denna lag skall då finnas i huvudlagen. Se t.ex. stiftelselagen (1994:1220) och lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen.

I promulgationslagen sätts sedan såväl huvudlagen som promulgationslagen i kraft genom en bestämmelse i den inledande paragrafen.

10.6 Ikraftträdandedag

En författning bör träda i kraft ett bestämt datum (jämför bet. 1985/86:KU25 s. 11). Detta datum sätts normalt så att författningen kan komma ut från trycket i SFS minst fyra veckor före ikraftträdandet. En författning bör endast i speciella undantagsfall komma ut från trycket senare än två veckor före ikraftträdandet.

Om en författning skall börja tillämpas i och med att en viss händelse inträffar, bör man undvika att knyta ikraftträdandet till denna händelse och i stället skriva att författningen träder i kraft en viss dag och att den skall tillämpas första gången när händelsen inträffar (se exempel 5 i avsnitt 10.9).

Man bör undvika att låta skilda delar av författningen träda i kraft vid olika tidpunkter. Ofta är det lämpligare att låta hela författningen träda i kraft en viss dag och föreskriva att vissa bestämmelser skall gälla fr.o.m. en senare dag eller tillämpas första gången när en viss händelse inträffar (se exempel 4 i avsnitt 10.9). Ibland kan det ändå vara nödvändigt att låta skilda delar av en författning träda i kraft vid olika tidpunkter (se exempel 3 i avsnitt 10.9). En författning skall inte redigeras så att t.ex. olika stycken i en och samma paragraf träder i kraft vid olika tidpunkter.

10.7 Ikraftträdande efter regeringens bestämmande

Förhållandena kan undantagsvis vara sådana att tidpunkten när en lag kan träda i kraft inte går att bestämma redan när lagen stiftas. Detta kan t.ex. vara fallet när ikraftträdandet är beroende av att en konvention träder i kraft eller när lagen för att kunna tillämpas förutsätter en organisation och det är osäkert när denna är uppbyggd. I sådana fall kan riksdagen i lagen överlämna åt regeringen att bestämma tidpunkten för ikraftträdandet (se exempel 7 i avsnitt 10.9).

För att detta skall vara möjligt inom det obligatoriska lagområdet måste det framgå av propositionen vilka förutsättningar som skall finnas för att lagen skall kunna träda i kraft.

10.8 Administrativa åtgärder före ikraftträdandet

Trots föreskriften om att en författning skall träda i kraft ett visst datum kan man utan några särskilda övergångsbestämmelser redan innan dess vidta vissa administrativa åtgärder som behövs för att författningen skall kunna tillämpas i sin helhet från och med den dagen. Några särskilda övergångsbestämmelser om detta behövs alltså inte, se Lagrådets yttrande i prop. 1983/84:30, s. 172 f.

10.9 Exempel på ikraftträdandebestämmelser

Exempel 1 Normalfall

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Anm. Ikraftträdandebestämmelsen skall alltid föregås av ett horisontellt streck om den inte står under rubriken ”Övergångsbestämmelser”. Om det inte finns någon ikraftträdandebestämmelse skall det inte vara något horisontellt streck före underskrifterna.

Exempel 2 Ikraftträdande genom en särskild promulgationslag

a) Föreskrifter om ikraftträdandet av denna lag meddelas i en särskild lag.

Anm. Denna formulering används i de fall promulgationslagen kommer att beslutas vid ett senare tillfälle.

b) Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen (1994:1220).

Anm. Denna formulering används när båda lagarna beslutas samtidigt.

Exempel 3 Olika ikraftträdandedagar

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1994 i fråga om 15 § och i övrigt den 1 juli 1994.

Exempel 4   Ikraftträdande samt uppgift om tillämpning första gången

a)

_____

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994 och tillämpas första gången vid 1995 års taxering.

b)

_____

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1993 och tillämpas första gången i fråga om statsbidrag för redovisningsåret 1994/95.

c)

_____

Denna förordning träder i kraft den 1 maj 1994.

Bestämmelserna i 5 kap. 24 § i sin nya lydelse tillämpas första gången i fråga om ... för läsåret 1994/95.

d)

_____

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1994.

Bestämmelserna i 12–15 §§, 16 § första stycket och 17 § tillämpas första gången vid antagningen av elever för höstterminen 1995. Bestämmelsen i 16 § andra stycket tillämpas första gången vid antagning av ... för höstterminen 1996.

Exempel 5   Ikraftträdande samt uppgift om tillämplighet innan dess

a)

_____

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1994. Den tillämpas även på arbete som har satts igång tidigare.

b)

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1994. De nya bestämmelserna skall dock tillämpas för tid från och med den 1 april 1994.

c)

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1994. Bestämmelserna i 1 och 4 §§ i sin nya lydelse tillämpas dock för tid från och med den 1 januari 1994.

d)

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1994. Bidrag enligt förordningen lämnas dock för tid från och med den 1 januari 1994.

Exempel 6   Ikraftträdande samt inskränkning i tillämpningen

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 men tillämpas inte på köp eller byte som skett tidigare.

Exempel 7   Ikraftträdande efter regeringens bestämmande

a)

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

b)

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Ikraftträdandet får begränsas till vissa domstolar och till vissa av de nya bestämmelserna.

c)

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen får sättas i kraft i förhållande till två eller tre av de länder som anges i 1 §.

d)

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. De nya bestämmelserna får sättas i kraft vid olika tidpunkter. Regeringen får meddela de övergångsbestämmelser som behövs.

Exempel 8   Ikraftträdandeförordning

Regeringen föreskriver att lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område skall träda i kraft i förhållande till Danmark, Finland och Norge den 1 januari 1978.

Anm. Se också exempel 8 i avsnitt 4.8.

Exempel 9   Ikraftträdande samt tidsbegränsad giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och gäller till och med den 31 december 1994.

11 Hur författningar upphävs

11.1 En författning som inte längre skall gälla måste normalt upphävas

En grundförfattning gäller i regel tills den uttryckligen upphävs. Skall författningen gälla endast till en viss tidpunkt eller under en viss tidrymd bör detta framgå av författningens ikraftträdandebestämmelser. Framgår tidsbegränsningen inte på detta sätt, bör författningen uttryckligen upphävas så snart dess giltighetstid gått ut. Detsamma gäller en författning som ersätts av en annan författning eller som av andra skäl inte längre bör eller kan tillämpas.

11.2 Olika metoder att upphäva en författning

En författning kan upphävas antingen genom en bestämmelse i anslutning till ikraftträdandebestämmelserna till en ny författning (se exempel 1 och 2 i avsnitt 11.3) eller genom en särskild ändringsförfattning (se exempel 5 i avsnitt 3.2.3 och exempel 5 i avsnitt 4.8). Metoden att upphäva en författning i anslutning till en annan författnings ikraftträdandebestämmelser får tillämpas endast om författningarna gäller samma ämne eller på annat sätt har nära samband med varandra. Är det fråga om att upphäva delar av en annan författning får metoden aldrig tillämpas. I stället skall en särskild ändringsförfattning beslutas till den författning som delvis skall upphävas.

Om en förordning skall upphävas på grund av att nya bestämmelser i ämnet skall föras in i en lag, bör förordningen inte upphävas genom en bestämmelse i anslutning till lagens ikraftträdandebestämmelse. Eftersom det är regeringen som har beslutat förordningen bör regeringen också själv upphäva den. I detta sammanhang måste dock beaktas att författningar som har beslutats av Kungl. Maj:t kan ha sådant innehåll att frågan om deras upphävande till följd av reglerna i regeringsformen numera kan behöva underställas riksdagen, se punkt

6 av övergångsbestämmelserna till regeringsformen och bet. 1973:KU26 s. 73 f.

Om en förordning har beslutats med stöd av ett riksdagsbemyndigande måste regeringen ha kvar ett bemyndigande att besluta föreskrifter i ämnet för att kunna upphäva förordningen. Detsamma gäller förvaltningsmyndigheter som en gång bemyndigats att besluta föreskrifter på ett visst område. I ett sådant fall kan bara regeringen upphäva myndighetsföreskrifterna. Myndighetsföreskrifter som beslutats av en myndighet som inte längre får besluta föreskrifter på området fortsätter dock i och för sig att gälla.

Den författning som upphävs skall anges med sitt fullständiga namn.

11.3 Exempel på hur man upphäver författningar

Exempel 1 Upphävande av en författning

a)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994, då lagen (1990:000) om ... och lagen (1991:000) om ... skall upphöra att gälla.

b)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994. Genom lagen upphävs lagen (1992:000) om ... och lagen (1993:000) om ...

Om en lag som aldrig trätt i kraft upphävs bör man skriva ”skall utgå” i stället för ”upphävs”, se SFS 1994:1824, vilket görs i ingressen.

c)

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att lagen (1994:1170) om ändring i studiestödslagen (1973:329) skall utgå.

Exempel 2 Upphävande av ett större antal författningar

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1994. Genom förordningen upphävs

1. instruktionen (1963:000) för ...,
2. stadgan (1965:000) för ...,
3. kungörelsen (1972:000) om ...,
4. brevet den 19 april 1974 angående ...

11.4 Tillkännagivanden

Som framgått av avsnitt 2.2.3 kan ett tillkännagivande inte upphävas. Ett tillkännagivande ersätts alltid av ett nytt tillkännagivande.

Exempel

Detta tillkännagivande ersätter tillkännagivandet (1996:1285) om länens indelning i kommuner.

11.5 Cirkulär

Ett cirkulär upphävs inte utan ersätts alltid av ett nytt cirkulär. Det bör dock observeras att det kan finnas äldre författningar som kallas cirkulär trots att de innehåller normgivning. Ett sådant cirkulär upphävs genom en förordning.

12 Övergångsbestämmelser

Övergångsbestämmelserna placeras omedelbart efter ikraftträdandebestämmelsen. Om övergångsbestämmelserna är många, bör ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna delas in i skilda punkter.

Man bör i övergångsbestämmelser använda uttryck som ”den nya förordningen” och ”den gamla lagen” endast när en helt ny lag eller förordning har beslutats. Är det fråga om ändringar i en bestående författning, skriver man ”äldre föreskrifter”, ”de nya föreskrifterna”, ”1 § i sin äldre lydelse” etc.

12.1 Exempel

Exempel 1 Fortsatt giltighet av äldre föreskrifter

- a) Äldre föreskrifter gäller fortfarande för tillstånd som har beviljats före den 1 juli 1994.
- b) Äldre föreskrifter gäller fortfarande för statsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.
- c) Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats före den 1 januari 1994.
- d) Äldre föreskrifter gäller för förrättningar som har påbörjats före ikraftträdandet.
- e) För lån som har beviljats före ikraftträdandet gäller 4 – 6 §§ i sin äldre lydelse.
- f) För uppdrag som personal vid ... har åtagit sig innan denna förordning har trätt i kraft gäller den äldre taxan, om inte annat har överenskommit.

- g) Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för utdelning som har blivit tillgänglig för lyftning före utgången av mars 1993.
- h) Den upphävda paragrafen gäller dock för sådan avyttring av fastighet som har genomförts innan dess.

Exempel 2   Fortsatt giltighet av tillstånd m.m.

- a) Tillstånd som har meddelats enligt den äldre förordningen gäller fortfarande.
- b) Den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en anställning som ... skall även i fortsättningen anses vara behörig till motsvarande anställning enligt de nya föreskrifterna.
- c) Vid tillämpningen av 25 § jämföras med kammaråklagare den som har varit anställd som distriktsåklagare enligt äldre föreskrifter.

Exempel 3   Dispens

Ett fordon som användes innan förordningen trädde i kraft får användas t.o.m. den 31 mars 1996 trots föreskrifterna i 1 och 4 §§ i deras nya lydelse. Om ansökan om att undanta fordonet från någon av dessa föreskrifter görs innan dess, får fordonet användas trots den föreskrift ansökan avser till dess att beslut har meddelats i ansökningsärendet.

Exempel 4   Oförändrad handlägningsordning för vissa ärenden

Ärenden som kommit in till X-styrelsen före den 1 januari 1995 men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

Anm. När handlägningsordningen för vissa ärenden ändras så att någon annan myndighet skall handlägga dem i fortsättningen, är den allmänna regeln den att den nya myndigheten skall ta emot alla de ärenden som kommit in till den gamla

myndigheten innan ändringen trätt i kraft men ännu inte avgjorts av den. Vill man ha det på ett annat sätt måste det finnas en uttrycklig bestämmelse om detta så som exemplet visar. Motsvarande gäller vid överklagande. Om ett beslut överklagas skall det alltså överlämnas till den nya myndighet som skall pröva överklagandet. Vill man ha en annan ordning måste det finnas en bestämmelse om detta (se exempel 1 c och e, jämför RÅ 1991 ref. 1).

Exempel 5 Fortsatt ledamotskap

En ledamot som har utsetts med stöd av äldre föreskrifter kvarstår som ledamot i nämnden under den tid som han eller hon har utsetts för.

Exempel 6 Trolleribestämmelse

- a) Om det i en lag eller i en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna förordning tillämpas i stället den nya föreskriften.
- b) Vad regeringen i en förordning eller ett särskilt beslut har beslutat om ... skall i stället avse ... (se SFS 1990:1364 och prop. 1995/96:78).

Anm. Trolleribestämmelser av detta slag bör helst undvikas. Huvudregeln bör vara att ändringarna görs i varje författning som berörs av en reform.

Exempel 7 Avvikelse från författning under ett övergångsskede

X-styrelsen får föreskriva de avvikelser från denna förordning som behövs för år 1994 med hänsyn till övergången till automatisk databehandling inom ...

13 Omtryck av författningar

En författning bör enligt 21 § författningssamlingsförordningen (1976:725) tryckas om när den på grund av ändringar blir svåröverskådlig. Ett omtryck är särskilt angeläget om författningen bara förekommer i SFS och inte t.ex. i lagboken eller någon annan periodisk publikation.

Omtrycket kan göras antingen i samband med att författningen ändras eller vid något annat lämpligt tillfälle (fristående omtryck).

Omtryck i samband med ändringar beslutas av regeringen. Fristående omtryck beslutas formellt av utgivaren av SFS.

Vid omtrycket sätts paragrafnumret ut även vid upphävda paragrafer, både vid sådana som upphävs genom den aktuella ändringsförfattningen och vid sådana som har upphävts tidigare.

Det bör särskilt uppmärksammas att man vid omtrycket skall ta med samtliga övergångsbestämmelser som fortfarande är aktuella, se t.ex. SFS 1992:810 och 1992:1474.

13.1 Omtryck i samband med ändringsförfattningar

13.1.1 Uppllysning i ingressen

När omtryck görs i samband med att författningen ändras, skall en uppllysning om omtrycket lämnas i författningens ingress som ett sista stycke.

Exempel

- a) Lagen kommer därför att ha följande lydelse från och med den dag då denna lag träder i kraft.

- b) Bilagan kommer därför att ha följande lydelse från och med den dag då denna förordning träder i kraft.

13.1.2 Upplysning i författningstexten

Efter varje paragraf som tidigare har ändrats eller upphävts eller som ändras, upphävs eller införs i samband med omtrycket anger man med kursiverad stil den författning genom vilken paragrafen fått sin nuvarande lydelse respektive upphävts. Detta gäller dock inte rubriker.

Exempel

- a) **2 §** *Har upphävts genom förordning (1982:000).*
- b) **6 §** För duplett av kontrollmärke utgår avgift med 20 kr. Avgiften tas ut på det sätt Vägverket bestämmer. *Förordning (1992:1755).*
- c) **3 c §** Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om indelning i försäkringsklasser beträffande koncession för återförsäkring. *Lag (1993:1304).*

13.1.3 Upplysning i not

Även efter de paragrafer som ändras eller upphävs i samband med omtrycket anger man med kursiverad stil den författning genom vilken paragrafen fick sin senaste lydelse, dvs. den aktuella ändringsförfattning i vilken ändringarna och omtrycket görs.

Om paragraferna tidigare är ändrade skall de dessutom förses med en not som anger senaste lydelse. Uppgiften med kursiverad stil redovisar då den aktuella ändringsförfattningen medan noten avser den närmast föregående ändringen, dvs. paragrafens lydelse före den ändring som görs i samband med omtrycket (se avsnitt 14.2.3). De paragrafer som ändras i samband med omtrycket skall dessutom kantstrecksmarkeras på vanligt sätt.

Exempel

2 §¹ Vägverket, som är registreringsmyndighet, prövar frågor som rör denna kungörelse om inte annat är föreskrivet. *Förordning (1995:1358)*.

---

¹ Senaste lydelse 1994:2054. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

13.1.4 Fristående omtryck

Ett fristående omtryck skall inte ha något utfärdandedatum och inte någon ingress (beslutet om införande i SFS är inte något regeringsbeslut utan som tidigare sagts ett beslut av utgivaren av SFS). I en not till rubriken anger man senaste ändringen av lagen (se exempel 1 i avsnitt 13.1.5 samt SFS 1993:57 och 1995:272).

Efter varje paragraf som ändrats någon gång och efter upphävda paragrafer skall man med kursiverad stil ange den författning genom vilken paragrafen fått sin lydelse (se exemplet till avsnitt 13.1.2). Efter rubriken skall detta inte anges. Författningen skall inte ha några underskrifter, utan det ansvariga departementet anges inom parentes.

13.1.5 Den typografiska utformningen

Den typografiska utformningen av rubriken och ingressen till ett fristående omtryck och ett omtryck i samband med en ändringsförfattning skall ha följande utseende i SFS.

Exempel 1   Fristående omtryck

Bokföringslag (1976:125);¹   **SFS 1993:57**
Omtryck

Inledande bestämmelser

1 §   Näringsidkare ...

---

¹ Lagen senast ändrad 1990:1439.

Anm. Den dag författningen kom ut från trycket anges inte vid fristående omtryck.

Exempel 2   Omtryck i samband med en författningsändring

Förordning   **SFS 1994:1030**
om ändring i sekretessförordningen   Utkom från trycket den
(1980:657);   28 juni 1994

utfärdad den 9 juni 1994.   Omtryck

Regeringen föreskriver i fråga om sekretessförordningen (1980:657)¹

dels att nuvarande 1 a § skall betecknas 1 b §,

dels att 3, 5, och 6 §§ samt bilagan till förordningen skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 1 a § skall sättas närmast före 1 b §,

dels att det i förordningen skall införas två nya paragrafer, 1 a § och 1 c §, samt närmast före 1 a och 1 c §§ nya rubriker av följande lydelse.

Förordningen kommer därför att ha följande lydelse från och med den dag då denna förordning träder i kraft.

---

¹ Förordningen omtryckt 1991:1756.

14 Noter

Anmärkningar till författningar görs i noter. Noterna är inte någon del av författningen utan SFS-utgivarens anmärkningar. Av detta följer att noterna endast kan ge upplysningar av teknisk natur. Någon tolkning av författningens innehåll får inte förekomma i en not.

Noternas innehåll regleras uttömmande i detta kapitel. Avvikande formuleringar får alltså inte förekomma. Om detta ändå skulle behövas i något speciellt undantagsfall måste man ta kontakt med granskningsenheten för godkännande.

Noterna numreras i löpande följd för varje författning och placeras längst ned på den sida till vilken noten hör.

14.1 Noter när en författning inte trycks om

14.1.1 Noter till rubriken

En periodisk författning skall förses med en not som anger närmast föregående författning i ämnet.

Exempel

Förordning om ränta på studielån för år 1994¹

---

¹ Senaste förordning i ämnet 1992:1172.

Om en förordning ersätter en förordning som tidigare har kungjorts i någon annan författningssamling, skall den nya förordningens rubrik förses med en not om detta.

Exempel

¹ Tidigare bestämmelser i ämnet, se x-förordningen (SKOLSFS 1994:000).

Anm. Nottecknet placeras efter författningens rubrik.

Om en förordning upphävs och ersätts av en ny förordning som skall kungöras i någon annan författningssamling skall upphävande-förordningens rubrik förses med en not om detta.

Exempel

¹ Nya bestämmelser i ämnet har utfärdats i x-förordningen, som kungörs i Försvarets författningssamling.

Anm. Nottecknet placeras efter författningens rubrik.

14.1.2 Noter till ingressen som anger riksdagens medverkan

I noten till en lag skall proposition, utskottsbetänkande och riksdagsskrivelse anges. Observera att riksmötesbeteckning skall anges för varje dokument.

Exempel 1

a) ¹ Prop. 1997/98:36, bet. 1997/98:SfU7, rskr. 1997/98:114.

b) ¹ Prop. 1997/98:1, utg.omr. 15, bet. 1997/98:UbU2, rskr. 1997/98:110.

c) ¹ Prop. 1996/97:173 och 1997/98:1, utg.omr. 13 och 15, bet. 1997/98:AU1, rskr. 1997/98:125.

Anm. Nottecknet placeras efter ordet ”beslut” i uttrycket ”Enligt riksdagens beslut¹ ...”. Utgiftsområde i propositioner anges bara i fråga om budgetpropositionen.

I noten till en förordning skall proposition, utskottsbetänkande och riksdagsskrivelse anges om förordningen rör en fråga som prövats av riksdagen i sak, dvs. om frågan omfattas av förslaget till riksdagsbeslut. Detta är vanligt i fråga om budgetpropositionen.

Exempel 2

a) ¹ Jfr prop. 1997/98:1, utg.omr. 19, bet. 1997/98:AU2, rskr. 1997/98:128.

b) ¹ Jfr prop. 1996/97:108, bet. 1996/97:BoU13, rskr. 1996/97:228 och prop. 1997/98:1, utg.omr. 18, bet. 1997/98:BoU1, rskr. 1997/98:77.

Anm. Nottecknet placeras efter ordet ”föreskriver”.

Om frågan prövats av riksdagen efter förslag i två propositioner skrivs de i kronologisk ordning och ställs upp under varandra som i exemplet.

14.1.3 Noter till ingressen – EG-direktiv

När ett EG-direktiv helt eller delvis genomförs genom en ny eller ändrad författning, skall en hänvisning till direktivet göras i den författningssamling där författningen kungörs. Se 18 a § författningssamlingsförordningen (1976:725). Hänvisningarna tas in i en ingressnot enligt exempel 1–3 nedan.

När nya eller ändrade tekniska regler kungörs i en författningssamling, skall en hänvisning göras till Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter. Se 18 a § författningssamlingsförordningen. Hänvisningen tas in i en ingressnot enligt exempel 4–5 nedan.

Nottecknet till en ingressnot placeras direkt efter ordet ”föreskrivs” eller ”föreskriver” och i noten anges direktivets fullständiga namn, EGT-numret och Celex-numret. Det är dessutom ofta lämpligt att ange direktivets fullständiga namn i första paragrafen.

Exempel 1 När direktivet inte är ändrat

¹ Jfr rådets direktiv 94/11/EG av den 13 januari 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om ... (EGT L 122, 21.1.1994, s. 2, Celex 394L0011).

Om mer än ett direktiv genomförs genom författningen skall alla anges i noten.

Exempel 2 När direktivet ändrats bara en gång

¹..., Celex 394L0011), ändrat genom rådets direktiv 94/100/EG (EGT..., Celex ...).

Exempel 3 När direktivet ändrats flera gånger

¹..., Celex 394L0011), senast ändrat genom rådets direktiv 94/100/EG (EGT..., Celex ...).

Exempel 4 När tekniska regler kungörs

¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (EGT L204, 21.7.1998, s. 37, Celex 398L0034).

Exempel 5 När tekniska regler kungörs och man samtidigt genomför ett direktiv

¹ Jfr rådets ... (EGT ..., Celex ...). Se Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (EGT L204, 21.7.1998, s. 37, Celex 398L0034).

14.1.4 Noter till ingressen som anger förordningsmotiv

Om det finns förordningsmotiv till förordningen skall ingressen förses med en not om detta.

Exempel

¹ Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 00 december 1997 (Regeringens förordningsmotiv 1997:000).

Anm. Nottecknet placeras efter ordet ”föreskriver”. Noten används när regeringen har beslutat om förordningsmotiv.

14.1.5 Noter till ingressen i samband med förlängning av tidsbegränsad författning

Vissa tidsbegränsade författningar förlängs mer eller mindre regelbundet med ett eller flera år i taget. Noten skall ge upplysning om den senaste författning som förlängde giltighetstiden.

Exempel

¹ Lagens/Förordningens giltighetstid senast förlängd 1994:000.

Anm. För nottecknets placering se exempel 7 i avsnitt 4.8.

14.1.6 Noter till ingressen som anger senaste lydelse

Om en paragraf, en rubrik, ett kapitel eller en bilaga som nämns i ingressen men inte återges någon annanstans i författningen har ändrats efter den ursprungliga författningens tillkomst, skall en anmärkning om senaste lydelse göras i en not till ingressen (se exempel 1). Senaste lydelse anges även för paragrafer etc. som har införts efter den ursprungliga författningens tillkomst men som inte tidigare har ändrats. Även i dessa fall skriver man ”senaste lydelse av”. Se dock avsnitt 14.1.7.

Undantag gäller för paragrafer eller kapitel som endast byter beteckning. Någon not om senaste lydelse skall inte skrivas för dessa.

Om den ursprungliga författningens rubrik tidigare har ändrats, skall man alltid ange den författning genom vilken rubriken fick sin senaste lydelse (se exempel 3).

Om det är flera paragrafer etc. som bara nämns i ingressen, skall alla dessa paragrafer etc. tas upp i samma not (se exempel 2). Även anmärkning om senaste lydelse av en författning som inte är indelad i paragrafer skall göras i en not till ingressen (se exempel 5).

Nottecknet placeras i samtliga exempel efter sista ordet i författningens namn i ingressen. Om namnet består av endast ett ord, och parenteserna med författningens årtal och nummer alltså skrivs efter namnet, sätts nottecknet efter parenteserna.

Om fler än en paragraf etc. skall anges ställs noten upp som en tabell. I den tas paragraferna upp i nummerföljd med endast en paragraf på varje rad. Författningens rubrik anges alltid först. Kapitelrubriker, mellanrubriker, bilagor etc. tas upp på särskilda rader efter paragrafer (se exempel 4).

Paragrafer, rubriker etc. skall alltså inte föras samman i grupper.

Om tabellen har fler än fem rader, bör man ställa upp den i två kolumner.

När en paragraf etc. tidigare har ändrats men ändringen trätt i kraft först genom en senare författning skall ikraftträdandeförfattningen anges inom parentes (se exempel 3).

Exempel 1

¹ Senaste lydelse av 1 § 1995:000.

Exempel 2

¹ Senaste lydelse av
4 § 1994:000
10 § 1994:000
26 § 1 mom. 1995:000
26 § 2 mom. 1996:000
27 § 1996:000.

Exempel 3

¹ Senaste lydelse av
lagens rubrik 1995:000
2 § 1995:000 (jfr 1996:000)
4 § 1995:000 (jfr 1996:000).

Exempel 4

¹ Senaste lydelse av
3 kap. 5 § 1993:000   rubriken till 3 kap. 1994:000
3 kap. 6 § 1993:000   rubriken närmast före 3 kap.
3 kap. 7 § 1993:000   18 § 1995:000
3 kap. 18 § 1994:000   bilagan 1996:000.
3 kap. 18 a § 1994:000

Exempel 5

¹ Senaste lydelse av förordningen 1995:000.

14.1.7 Noter till ingressen som anger omtryck

Om en författning tidigare har tryckts om skall ingressen alltid föras med en not där det senaste omtrycket anges. I övrigt skall de regler som angetts under 14.1.6 tillämpas. Notanmärkning skall göras bara om ändringen, införandet eller upphävandet har genomförts efter omtrycket. En anmärkning om ändrad lydelse av författningens rubrik skall däremot alltid göras.

Upplysning om senaste lydelse enligt reglerna i 14.1.6 och om omtrycket skall tas in i en och samma not.

Exempel

¹ Förordningen omtryckt 1993:000.
Senaste lydelse av
förordningens rubrik 1990:000
12 kap. 3 § 1995:000
15 kap. 1 § 1995:000.

Anm. Nottecknet placeras efter sista ordet i författningens namn i ingressen. Om namnet består av endast ett ord, och parenteser med årtal och nummer alltså skrivs efter namnet, sätts nottecknet efter parenteserna.

14.1.8 Noter till författningstexten – ändringar

Det normala vid ändringar är att en paragraf, en rubrik, ett kapitel eller en bilaga förekommer i författningstexten efter ingressen. I dessa fall skall anmärkningen om senaste lydelse göras i en särskild not för varje paragraf. Nottecknet placeras vid paragrafens, rubrikens, kapitlets eller bilagans plats i författningstexten. Senaste lydelse av en paragraf etc. som förekommer i författningstexten anges alltså inte i en not vid ingressen. Varje paragraf skall förses med en särskild not även om paragraferna etc. förekommer på samma sida och skall förses med samma anmärkning. Om en författning tidigare har tryckts om, skall anmärkning om senaste lydelse av en paragraf göras endast om paragrafen har ändrats efter omtrycket.

Exempel 1

¹ Senaste lydelse 1995:000.

Anm. Nottecknet placeras efter beteckningen på den aktuella paragrafen, efter namnet på den aktuella rubriken, efter ordet "bilaga" etc.

Exempel 2

¹ Senaste lydelse 1994:000 (jfr 1995:000).

Anm. När en paragraf tidigare har ändrats men ändringen har trätt i kraft först genom en senare författning, skall ikraftträdandeförfattningen anges inom parentes.

Exempel 3

¹ Senaste lydelse av tidigare 3 § 1993:000.

Anm. Formuleringen används när en paragrafs beteckning ändras och paragrafen samtidigt får ändrad lydelse.

Exempel 4

¹ Bilagan fick sin nuvarande beteckning genom 1996:000.

Anm. Formuleringen används när t.ex. en bilaga som tidigare ändrat beteckning ändras på nytt.

Exempel 5

¹ Tidigare 3 § upphävd genom 1990:000.

Anm. Formuleringen används när man inför en ny paragraf och utnyttjar beteckningen på en tidigare upphävd paragraf.

14.1.9 Noter till författningstexten – upphävda stycken

Om ett eller flera stycken upphävs i en paragraf, skall detta anges i en not till paragrafen. Anmärkningen tas in i en not med uppgift om senaste lydelse, om det finns en sådan.

Exempel 1

¹ Ändringen innebär att andra och fjärde–sjätte styckena upphävs.

Anm. Formuleringen används när en paragraf ändras endast på så sätt att ett eller flera stycken upphävs.

Exempel 2

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena upphävs.

Anm. Formuleringen används när ett eller flera stycken upphävs samtidigt som paragrafen ändras i övrigt.

Exempel 3

¹ Senaste lydelse 1995:000. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

Anm. Formuleringen används när en anmärkning även skall göras om senaste lydelse av paragrafen. Denna anmärkning tas då upp som en första mening i noten.

Man skall inte ange att ett stycke har upphävts, om innehållet i två stycken förs samman till ett stycke eller ett stycke flyttas till en annan paragraf eller om paragrafen ändras på något annat mer genomgripande sätt.

14.1.10 Noter till författningstexten – ord som tas bort ur förteckning

Exempel

¹ Ändringen innebär att ordet ”kemistlinjen” tagits bort ur förteckningen.

Se avsnitt 5.12.3.

14.1.11 Noter till författningstexten – EG-noter

Första gången en EG-rättsakt nämns i en svensk författningstext skriver man ut rättsaktens fullständiga namn enligt anvisningarna i avsnitt 5.8.4 och gör en nothänvisning.

Om den rättsakt som nämns är ett direktiv, skall också eventuella ändringar i direktivet anges i noten (se exempel 2 och 3). Om rättsakten däremot är en förordning, behöver eventuella ändringar inte anges (se exempel 4).

Vid upprepade hänvisningar kan man använda bara ”direktivet” eller ”förordningen”.

Nottecknet placeras efter rättsaktens namn i paragrafen och i noten skall EGT- och Celex-numren anges.

Exempel 1 När direktivet inte är ändrat

I författningstexten:

Proverna skall analyseras enligt bestämmelserna i bilagan till rådets direktiv 92/97/EEG av den 1 juni 1992 om tillnärmning ...¹.

I noten:

¹ EGT L 191, 23.7.1992, s. 46 (Celex 392L0097).

Exempel 2 När direktivet ändrats bara en gång

I författningstexten:

Proverna skall analyseras enligt bestämmelserna i bilagan till rådets direktiv 92/97/EEG av den 1 juni 1992 om tillnärmning ...¹, ändrat genom rådets direktiv 94/11/EG².

I noten:

¹ EGT L 191, 23.7.1992, s. 46 (Celex 392L0097).

² EGT L 122, 21.1.1994, s. 2 (Celex 394L0011).

Exempel 3 När direktivet ändrats flera gånger

I författningstexten:

Proverna skall analyseras enligt bestämmelserna i bilagan till rådets direktiv 92/97/EEG av den 1 juni 1992 om tillnärmning ...¹, senast ändrat genom rådets direktiv 94/11/EG².

I noten:

¹ EGT L 191, 23.7.1992, s. 46 (Celex 392L0097).

² EGT L 122, 21.1.1994, s. 2 (Celex 394L0011).

Exempel 4 Förordning

I författningstexten:

... rådets förordning (EG) nr 926/98 av den 27 april 1998 om att inskränka vissa ...¹

I noten:

¹ EGT L 130, 1.5.1998, s. 1 (Celex 398R0926).

14.2 Noter när en författning trycks om

14.2.1 Noter till rubriken

Ett fristående omtryck skall förses med en not med upplysning om när författningen senast ändrades (se avsnitt 13.1.5).

Exempel

¹ Lagen senast ändrad 1983:000.

14.2.2 Noter till ingressen

De noter som anger riksdagens medverkan (se exempel under 14.1.2) skall även användas vid omtryck i samband med ändringsförfattningar. Däremot behövs inte någon upplysning om senaste lydelse av t.ex. en paragraf i ingressen eftersom samtliga paragrafer etc. (även numret för upphävda paragrafer) finns med i den efterföljande texten.

14.2.3 Noter till författningstexten

Om paragrafer, kapitel, rubriker eller bilagor ändras eller upphävs i samband med omtryck måste de ha en not som anger senaste lydelse. Noten skall då ange den lydelse som t.ex. paragrafen hade före den ändring som görs i samband med omtrycket. Om författningen tidigare har tryckts om skall en notanmärkning om senaste lydelse av en paragraf dock göras endast om paragrafen ändrats eller upphävts efter omtrycket. (Se avsnitt 13.1.3.)

14.2.4 Noter till ikraftträdande- eller övergångsbestämmelser

Vid omtrycket skall samtliga övergångsbestämmelser som fortfarande kan vara aktuella tas med.

I en not skall man ange till vilken författning övergångsbestämmelsen hör.

Exempel

a) ¹ 1995:000.

b) ¹ Till 1996:000.

Anm. Nottecknet i a placeras i den ursprungliga respektive den aktuella författningens ikraftträdande- eller övergångsbestämmelser efter orden ”Denna lag” eller ”Denna förordning”. Om rubriken ”Övergångsbestämmelser” förekommer placeras nottecknet efter denna rubrik. Notens skrivs då som i b. Se SFS 1986:1055.

14.2.5 Användningen av asterisk i författningstext

I vissa fall används asterisk (*) som nottecken i författningstext. Detta är lämpligt när noten är en del av författningen, se t.ex. bilagan till lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. För den vanliga typen av noter, som inte är en del av författningen utan SFS-utgivarens anmärkningar, skall man däremot alltid använda sifferbeteckningar enligt riktlinjerna ovan.

15 Bilagor

Om en författning innehåller bilagor skall dessa normalt placeras efter ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna och namnunderskrifterna.

Beteckningen ”*Bilaga*” skall kursiveras.

16 Underskrifter

Författningar måste enligt 7 kap. 7 § regeringsformen skrivas under av statsministern eller något annat statsråd på regeringens vägnar för att gälla. Detta innebär att en författning skall vara underskriven i behörig ordning senast den dag när den kommer ut från trycket. Regler om underskrift av bl.a. författningar finns i förordningen (1975:1) om protokoll och expeditioner i regeringsärenden m.m.

En ny lag eller en lag om ikraftträdande av en ny lag skrivs under av den som varit ordförande vid regeringssammanträdet (i regel statsministern) och kontrasigneras av det statsråd som föredragit ärendet. Grundlag och ändring i grundlag skrivs också under på detta sätt.

En lag om ändring, förlängning eller upphävande av en lag skrivs under av det statsråd som föredragit ärendet och kontrasigneras i allmänhet av ansvarig huvudman. Detsamma gäller förordningar.

Om den som varit ordförande vid regeringssammanträdet är förhindrad att skriva under författningen gäller följande regler. Har statsministern utsett något av de övriga statsråden till sin ställföreträdare och statsministern har varit ordförande, skriver ställföreträdaren under författningen, om ställföreträdaren har deltagit i regeringssammanträdet. Om statsministern inte har utsett någon ställföreträdare eller om också ställföreträdaren är förhindrad, skriver det statsråd under författningen som varit statsråd längst tid av dem som var med vid regeringssammanträdet.

Är ordföranden eller den som i ordförandens ställe skall skriva under författningen dessutom föredragande i ärendet, bestämmer han eller hon vem av de övriga statsråden som skall kontrasignera författningen. Underskrifterna kan göras antingen på ett rättat korrektur-exemplar av författningen eller på en särskilt uppsatt handling med författningen i slutgiltigt skick. Oavsett vilken metod som används,

måste självfallet det exemplar av författningen som skall skrivas under vara framställt på arkivbeständigt papper.

I de flesta fall torde det vara lämpligast att underskrifterna görs på ett korrektorexemplar av den aktuella författningen. När inga ytterligare rättelser eller ändringar bedöms bli nödvändiga, begärs ett nytt korrektur hos tryckeriet genom att det rättade korrekturet sänds dit. Innan det sänds iväg skall det förses med påskriften "UNDERSKRIFTSEXEMPLAR". Denna påskrift innebär att tryckeriet skall framställa ett exemplar av det nya korrekturet på arkivbeständigt papper samt ytterligare minst ett exemplar på vanligt papper.

Om underskrifterna görs på ett korrektorexemplar av författningen, skall de tryckta namnen strykas över med bläck före underskrift.

I den tryckta författningen återges statsrådets underskrifter med versaler och tjänstemannens med gemena. Om författningen innehåller bilagor skall underskrifterna normalt göras före bilagorna.

Exempel 1 Ny lag eller lag om ikraftträdande av ny lag

På regeringens vägnar

ÅKE Ä-SON

ULLA Y-SON
(Justitiedepartementet)

Exempel 2 Lag om ändring, förlängning eller upphävande av lag samt förordning

På regeringens vägnar

ULLA Y-SON

Anna Aman
(Justitiedepartementet)

17 Utfärdande och kungörande av författningar

Regeringsformen skiljer mellan utfärdande och kungörande av en författning. Med utfärdande avses det regeringsbeslut genom vilket författningen får sin slutliga utformning, i fråga om en lag genom att ingressen kompletteras med ”Enligt riksdagens beslut ...” och underskrifter tillfogas. Med kungörande avses att den beslutade författningen publiceras eller på annat sätt görs känd.

Bestämmelser om kungörande finns i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar samt i författningssamlingsförordningen (1976:725).

17.1 Utfärdande

Regeringen utfärdar inte bara egna förordningar utan också lagar. En lag som riksdagen har beslutat skall utfärdas (promulgeras) utan dröjsmål. Regeringen kan alltså inte låta bli att utfärda en lag som beslutats i behörig ordning. Däremot har regeringen både rätt och skyldighet att vägra utfärda en lag som har tillkommit på ett uppenbart grundlagsstridigt sätt eller som till sitt innehåll uppenbart strider mot någon grundlag.

Varje lag skall utfärdas för sig, dvs. regeringen får inte föra samman två beslutade lagändringar till en författning. Detta skulle strida mot den formella lagkraftens princip, eftersom man i så fall måste redigera ihop lagarnas ingresser samt ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

17.2 Kungörande

Lagar skall kungöras i Svensk författningssamling (SFS). Om utomordentliga förhållanden kräver det kan dock en lag kungöras på något

annat sätt som regeringen bestämmer i det särskilda fallet, t.ex. i någon annan publikation eller i radio och TV.

Förordningar skall i allmänhet också kungöras i SFS. En förordning kan dock, enligt vad regeringen bestämmer i det särskilda fallet, kungöras

1. i någon annan författningssamling, om det finns särskilda skäl till det,
2. i någon annan publikation än en författningssamling, om det finns synnerliga skäl till det,
3. på något annat sätt, t.ex. i radio och TV, om utomordentliga förhållanden kräver det.

En författning skall inte kungöras alls, om den på grund av sekretesslagen (1980:100) inte får lämnas ut till vem som helst. En författning behöver inte kungöras, om den bara reglerar en statlig myndighets inre förhållanden eller förhållandet mellan statliga myndigheter. Detta under förutsättning att författningen inte innehåller något som kan vara av väsentligt intresse för utomstående eller för berörda arbetstagares eller uppdragstagares rättsställning. Det vanligaste exemplet på sistnämnda författning är en myndighets arbetsordning.

Om en författning som har kungjorts i en viss författningssamling ändras eller upphävs, skall ändringen eller upphävandet om möjligt kungöras där. Det innebär att man måste besluta två författningar om man vill föra över bestämmelserna i ett visst ämne från en författningssamling till en annan. Den ena författningen innehåller då de nya bestämmelserna och kungörs i den författningssamling som bedöms lämplig. Den andra blir en ren upphävandeförfattning som kungörs i samma författningssamling som den upphävda författningen. Författningarna kan i sådana fall förses med en not enligt exemplet under avsnitt 14.1.1.

Om det undantagsvis finns en bestämmelse om att en viss författning skall kungöras på något annat sätt än som nämnts, skall den bestämmelsen följas vid sidan av det normala kungörandeförfarandet. Om bestämmelsen omfattar kungörande i ortstidning, skall 3 § lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. tillämpas.

17.2.1 Kungörande i SFS

Trycklov och utsändning

SFS kommer vanligtvis ut med ett häfte varje helgfri tisdag. En av rättscheferna i Justitiedepartementet är utgivare av SFS. För att en författning skall komma med i den ordinarie utsändningen måste den senast klockan 10.00 tisdagen i veckan före ges trycklov av utgivaren eller av den som utgivaren bestämmer.

Under helgveckor och inför hel- eller halvårsskiftet när tryckeriet är hårt belastat kan trycklovs- och utsändningsdagarna ändras.

Om en författning med hänsyn till sitt ikraftträdande måste komma ut från trycket mellan två ordinarie utgivningsdagar, måste man alltid kontakta SFS-expeditionen vid granskningsenheten för att förbereda arbetet.

Tryckningsrutiner

Författningen tilldelas ett arbetsnummer av SFS-expeditionen och den lämnas sedan till tryckeriet på diskett eller via modem. Arbetsnumret skall alltid anges. En papperskopia skall dessutom alltid bifogas. Om tryckeriet i något undantagsfall skall sätta texten lämnas enbart manuskriptet. Det tryckta korrektivet sänds från tryckeriet till det departement som svarar för författningen. Sedan departementet granskat korrektivet och har godkänt att det får tryckas, lämnas trycklovs korrektivet till SFS-expeditionen vid granskningsenheten där trycklov ges varje tisdag förmiddag. Författningarna tilldelas SFS-nummer av SFS-expeditionen och lämnas senare samma dag vidare till förlaget för tryckning.

Man bör undvika omtryck av omfattande författningar, där bara mindre ändringar görs, under den tid – främst juni och december – när tryckeriet är som mest ansträngt.

Trycklovskorrektur

Ett korrektur bör godkännas för tryckning först när det är i ett sådant skick att det kan tryckas omedelbart. Om trycklov meddelas på ett korrektur med många rättelser måste avdrag läsas på tryckeriet, vilket kan leda till att hela det häfte som författningen ingår i förseñas. Om det undantagsvis är nödvändigt att läsa avdrag på tryckeriet, måste det kunna göras omedelbart efter det att tryckeriet har meddelat att läsning kan ske. I sådana fall skall därför minst två tillgängliga personer anges som "läsare av avdrag". Också deras telefonnummer måste anges. Om det är fråga om flera författningar skall det på varje författning anges vilka som kan läsa avdrag.

Heloriginalframställning av SFS

En försöksverksamhet med heloriginalframställning av SFS pågår för närvarande. De departement som deltar i försöksverksamheten framställer själva sina heloriginal. Den färdiga författningen tilldelas sedan ett arbetsnummer per telefon av SFS-expeditionen. När departementet godkänt att författningen får tryckas lämnas den på diskett tillsammans med en utskrift på papper till SFS-expeditionen vid granskningsenheten där trycklov ges och SFS-nummer tilldelas. Författningen måste då vara i helt tryckfärdigt skick. Det enda tryckeriet gör är att föra in SFS-nummer och eventuella hänvisningsnummer.

Korrekturläsning – Rättelseblad

Departementet ansvarar för korrekturläsningen. Skulle den tryckta författningen ändå ha blivit felaktig, skall SFS-expeditionen underrättas om felet.

Endast när ett fel har saklig betydelse bör rättelseblad ges ut. Om rättelse skall göras, måste motsvarande ändring först ha gjorts i protokollet från det regeringsammansammanträde där förordningen beslutades. Mer om rättelser kan man läsa i Statsrådsberedningens PM

1988:5 Rättelse av fel i SFS efter tryckning, som ingår i Statsrådsberedningens riktlinjer (Ds 1998:52).

17.2.2 Kungörande på annat sätt än i SFS

Det förekommer att förordningar kungörs i någon författningssamling som ges ut av en myndighet under regeringen. Detta kan bero på att författningarna är mycket speciella eller bara rör en begränsad krets som lättare nås genom myndighetens författningssamling.

Förordningar med ett mycket omfattande, handboksartat innehåll, t.ex. utbildningsplaner för Sveriges lantbruksuniversitet, behöver inte kungöras i någon författningssamling utan kan i stället kungöras i någon annan publikation. Detta förutsätter att publikationen finns angiven i bilaga 2 i författningssamlingsförordningen (1976:725).

Om det på grund av krig, arbetskonflikt eller andra utomordentliga förhållanden är omöjligt att få en författning kungjord i SFS, kan regeringen, oavsett om det gäller en lag eller en förordning, bestämma att författningen skall kungöras på något annat sätt, t.ex. genom att den läses upp i radio eller TV. När utgivningen av SFS återupptagits, bör författningen göras känd i andra hand genom att tas in i författningssamlingen, se t.ex. SFS 1980:259 (observera även noten).

När en författning inte skall kungöras i SFS, skall det i anslutning till ikraftträdandebestämmelsen tas in en föreskrift om hur författningen skall kungöras.

Exempel 1 Kungörande i någon annan författningssamling än SFS

Denna förordning skall kungöras i Försvarets författningssamling (FFS).

Förordningen träder i kraft den 1 oktober 1994.

Exempel 2 Kungörande i någon annan publikation

Denna förordning skall kungöras i publikationen Utbildningsplaner som ges ut av Styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet.

Förordningen träder i kraft den 1 juli 1995.

17.3 Notiser

Har en författning som regeringen har utfärdat kungjorts i någon annan författningssamling än SFS eller i någon annan publikation, skall en notis om detta föras in i SFS så snart det är lämpligt, se 5 § författningssamlingsförordningen (1976:725).

Av uppgifterna skall det framgå

1. vilket departement som har kungjort författningen,
2. vilken rubrik författningen har,
3. vilken dag författningen har utfärdats,
4. i vilken författningssamling eller publikation författningen har kungjorts, och
5. vilket löpnummer och vilken eventuell sakbeteckning författningen har fått.

Uppgifterna kan lämnas på en blankett som tillhandahålls av SFS-expeditionen.

Notiser tas in i det sista häftet av SFS för varje kvartal.

Exempel

N 1997:27

Förordning om anställningar vid Ekobrottsmyndigheten

Förordningen är utfärdad den 30 oktober 1997. Den har kungjorts i Arbetsgivarverkets författningssamling under nummer 1997:2 B 2.

(Justitiedepartementet)

- administrativa åtgärder, 77
ansvar, 48, 49, 50, 51, 52, 111, 116
a-paragrafer, 25
asterisk, som nottecken, 107
avskuren instansordning, 59, 63
avvikelse från författning under ett övergångsskede, 89
- balk, 15, 19
begynnelsebokstav, stor, 45
bemyndigande, 12, 21, 47, 53, 61, 64, 69, 84, 92
besvärssakkunnigas slutbetänkande, 62
beteckning, 15, 16, 18, 21, 24, 27, 103, 109, 118
    med bokstav, 38, 39, 44
    med siffra, 38, 39, 44, 107
    ändrad, 25, 29, 30, 44, 99, 103
bilagor, 19, 23, 112
    allmänt, 109
    införande av, 26, 34, 35
    upphävande av, 25, 29
    ändring av, 32, 33
    ändring av, not till, 100, 101, 102, 106
blankettstraffstadgande, 47
bokstavsbeteckningar, 38
    i paragrafer, 25
    i punktuppställning, 39
brev, 15, 85
brottsbalken, 45, 48–52
böjningsform, 29
böter, 45, 47–51
- celexnummer, 42
cirkulär, 15, 16, 85
- dagsböter, 45, 48, 49
delegering, 61, 69–71
    av normgivningsmakten, 12, 69
    med stöd av restkompetensen, 12, 70
dels-satser, 29, 30, 31, 32, 35, 36
direktiv, rådets, 42, 97, 98, 104, 105
dispens i övergångsbestämmelser, 88
    noter, 106
förarbeten, noter om, 96
föreskrifter, 11
    definition av, 11
    äldre, 87
se även tillämpningsföreskrifter,
    verkställighetsföreskrifter,
författning,
    avvikelse från under ett övergångsskede, 89
    fortsatt giltighet av, 20, 21, 25, 27, 75
    hänvisning till, 17, 18, 39, 40, 76
    ikraftträdande, 19, 21, 23, 75–81, 83, 100, 102, 107, 115, 117
        av en författning, 28
        av flera författningar, 28
    ikraftträdandedag för,
        allmänt, 76, 78
        olika, 77, 78
    kort, 21, 23
    ingress till, 21, 26
    kungörande av, 13
    kungörs inte, 114
    kungörs i en författningssamling, 96
    ny, 15, 38, 97, 111, 112
        beteckning, 15
        ingress, 23
        kapitelindelning, 37
        rubrik, 17, 37
        periodisk not till, 95
    rubrik, ändrad, 24, 25, 30, 37, 38, 43, 99
        ingress till, 30
        noter till, 99, 100, 101, 106
    sätts i kraft, 16, 18, 23
    tidsbegränsad, noter till, 27, 99
    ändrad,
        fortsatt giltighet, 27
        rubrik, 20
        ändring i, 18, 19, 76
    om upphävande, 20, 21, 75
upphävande av, 20, 21, 27, 83, 84, 111, 112
    del, 28
    flera, 27
    ett större antal, 85

- EEG, 41, 42, 97, 98, 105
EG-noter, 104, 105
  till ingressen, 97
EG-rättsakt, 41, 104
EGT-nummer, 97, 105
Europakonventionen, 57
- fetstil, 38
formella lagkraftens princip, 13, 113
fortsatt giltighet,
  av en författning, 18, 20, 21, 23, 25, 27, 75
  av ett tillstånd, 88
  av äldre föreskrifter, 87
fortsatt ledamotskap,
  övergångsbestämmelser, 89
fristående omtryck, 91, 93, 94
- handlingssekretess, 53
handläggningsordning, oförändrad, 88
heloriginalframställning, 116
horisontellt streck, 75, 78
hänvisning, 25, 40
  till 22 a förvaltningslagen, 58, 60, 66
  till annan författning, 17, 18, 38, 39, 40, 76
  till annan paragraf, 41
  till EG-rättsakter, 41, 97, 104
- ikraftträdande, 19, 21, 23, 75–81, 102, 107, 115
  av en författning, 28
  av flera författningar, 28
ikraftträdandebestämmelse, 32, 75–81, 83, 87, 117
  separat, 27
ikraftträdandedag,
  allmänt, 76, 78
  olika, 77, 78
ingress, 23–36
  beteckning, ändrad, 30
  bilaga,
    införande av, 34
    upphävande av, 29
    ändrad, 32
  dels-satser, flera, 36
  fortsatt giltighet, 23, 25, 27
  författningssamling,
    SFS, 40, 113
    andra, 40, 96, 114, 117, 118
  förkortningar, 43
  förordningsmotiv, not till, 98, 99
  försök, 49, 51
  förteckningar, 44
  förvaltningsbeslut, 57, 58, 61, 64
  förvaltningslagen, 40, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 67
  förvaltningsprocesslagen, 59, 61, 62
  förvaltningsärenden, 61
  förverkande, 45, 47, 51, 52
  förverkandebestämmelser, 45, 52
- grundförfattning, 16, 18, 19, 32, 83
  övergångsbestämmelser, 24, 31, 32
inhibition, 62
inledning,
  till förordning, 26
  till lag, 26
  kantstreck, 44
innehållsförteckning, 39
instansordning,
  allmänt, 58
  avskuren, 59, 60
  bestämmelser om, 58
  exempel, 63, 64
instruktion, 15, 17, 27, 85
- kammarrätten, 58, 59, 64
kantstreck, 43, 44, 92
kapitel, 25, 41
  indelning, 19, 37
  införande av, 29, 34
  not till, 99, 102, 106
  upphävande av, 28, 29
  ändring i, 30
kapitelrubrik, 100
  ingress, 31, 35
  kantstreck, 43
  not till, 100, 101
kommunala myndigheter, 57, 63
kontrasignering, 111
korrekturläsning, 116
korta författningar, 21, 23

- författningsrubrik, ändrad, 24, 30
förordning, 26
ikraftträdande, 23, 28
kapitel,
  införande av, 29, 34
  kapitelrubrik, 31, 35
  upphävande av, 28, 29
  ändrat, 30
kort författning, 23, 26
lag, 26
mellanrubrik, 24
  införande, 34
  placering, 33
  upphävande, 28
  ändrad, 24, 31
moment, 24, 31, 33
nya författningar, 26
omtryck, 26, 91, 92
paragraf
  införande av, 33, 34
  upphävande av, 28
  ändring av,
    beteckning, 30
    lydelse, 30, 31, 32, 33
    flera, 25
punkt, 24, 31, 35
stycke, 24, 25
tabell, 35
tillkännagivanden, 26
utbyte av ord, 23, 29
ändringarnas ordning, 25, 35
ändringsförfattningar, 31, 32
not, 100, 101
upphävande, 25, 28
ändrad plats för, 26, 33
ändring av, 26, 31
mervärdesskatt, 45
moment,
  allmänt, 19, 24, 25, 38
  införande av, 24, 26, 33, 34
  kantstrecksmarkering, 43, 44, 92
  not till, 100,
  numrering vid upphävande, 38
  upphävande, 23, 25, 28
  ändring av, 25, 31, 73
kronan, 45
Kungl. Maj:t,
  allmänt, 15
  utbyte av, 44, 83
kungörande, 113
  i SFS, 113, 115
  lagen om, 13, 75, 113
  på något annat sätt, 114, 117, 118
kungörelse, 15, 20, 27, 85
lag, 11–13, 18
  definition av, 15, 16
  inledning, 17, 23, 26
  som aldrig trätt i kraft, 84
laglighetsprövning, 57, 58, 59, 61, 62, 63
länsrätten, 58, 59
läsa avdrag, 116
m.m. eller m.fl., användning av, 17
markering, 43
  av förteckningar, 44
  av tabeller, 44
meddelarfrihet, 54, 55
medverkan, 49, 51
mellanrubrik, 37
  införande av, 26, 34
  ingress, 24
  kantstrecksmarkering, 43
  noter i samband med, 106
  noter, om tidigare, 101
  övergångsbestämmelse, 107
ord, utbyte av, 23, 25, 29
paragraf,
  a-paragraf, 25
  beteckningen, 29
  beteckning, ändrad, 30
  beteckning och lydelse, samtidig ändring av,
  30, 103
  bokstavs-beteckning, 25
  byte av beteckning, 30
  efterföljande, 41
  hänvisning till, 41
  ikraftträdande av, 77
  indelning, 37

- namnbyte,
  i författning, 44
  myndighet, 23, 44
- normgivning, 11–13, 15, 16, 43, 85
- normgivningsbemyndiganden, 61, 69–70
- normgivningskompetens, 11, 12, 13, 70, 71
- normgivningsmakten, 11, 13
  delegering av, 12, 69
- noter, 95–107
  anger riksdagens medverkan, 24, 26, 96–97
  anger senaste lydelse, 99–101
  EG-rättsakt, 42, 97–99, 104–106
  i bilaga, 104
  del av författning, 107
  fristående omtryck, 93, 94
  till författning som inte trycks om, 95
  till författningstexten, 95, 102–106
  till förordningsmotiv, 98, 99
  till förteckning, när ord tas bort, 44, 104
  till ikraftträdandebestämmelser, 107
  till ingressen, 96–101
  till nya bestämmelser i ämnet, 96
  omtryck, i samband med, 92
  omtryck, om tidigare, 101
  till periodisk författning, 95
  till rubriken, 95
  till stycken, upphäva, 43, 44, 103
  särskilda, till varje paragraf, 102
  tidigare bestämmelser i ämnet, 96
  tidsbegränsad författning, 27, 99
  utnyttjande av tidigare upphävd paragraf, 34
  till övergångsbestämmelser, 107
- notiser, 118, 119
- numrerade led i uppställning, 38
- obehörighetsrekvisit, 54
- obligatoriska lagområdet, 12, 77
- offentliga funktionärer, 53, 54
- oförändrad handläggningsordning, 88
- omtryck, 39, 91–94, 102, 115
  fristående, 91, 93, 94, 106
  i samband med ändringsförfattning, 91–93
- införande av, 26, 33, 34
- kantstrecksmarkering, 43, 44, 92
- särskild not för varje, 102
- tidigare upphävd, utnyttjande av, 34
- upphävande, 23, 25, 28
- upphävd, 91
- utformning, 38
- ändring av, 25, 30, 32, 73
- ändring i ändring av, 19, 31, 32, 76
- paragrafserie, 25, 41
- paragraftecknet, 38
- penningböter, 48, 49
- primära lagområdet, 15
- procedurregler, 40
- processuella regler, 45
- promulgationslag, 76, 78
- promulgeras, 13, 113
- proposition, 24, 77, 96, 97
- prövningstillstånd, 59, 64
- punkter, 24,
  ändring av, 44
  i övergångsbestämmelse, 24, 39, 87
- punktuppställning, 38, 39
  bokstavsbeteckning, 38, 39
  kantstreck i, 44
  sifferbeteckning i, 38, 39
- redigering, 37
- regeringens primärområde, 12
- regeringsformen, 11, 12, 13, 15, 21, 47, 53, 54, 55, 59, 60, 61, 70, 71, 84, 111, 113
- reglemente, 15
- restkompetens, 12, 71
  delegering med stöd av, 13, 76
  subdelegering med stöd av, 70
- riksdagsordningen, 11, 55
- riksdagsskrivelse, 24, 96, 97
- riksmötesbeteckning, 96
- rubrik,
  allmänt, 24, 37, 38, 43
  exempel på, 19–21
- trycklov, 115, 116
- trycklovskorrektur, 115, 116
- tryckningsrutiner, 115
- typografiska medel, 37

- ingress vid, 26
 not, 92, 101, 102
 författningsrubrik, 17–21, 24, 39, 75
 mellanrubrik, 24, 28, 31, 33, 34, 37, 38
 nya författningar, 17
 till författning, ändrad, 30
 ändringsförfattning, 18
 rättelseblad, 116
- samråd,
 ”i samråd med”, 70
 ”efter samråd med”, 70
 samtidig ändring av en paragrafs beteckning
 och lydelse, 30, 103
 sanktionsavgifter, 47
 sekretessförfattningarna, 53, 54
 sekretessförordningen, 53, 55
 sekretesslagen, 53, 54, 55, 114
 separat ikraftträdandebestämmelse, 27
 SFS, 18, 38, 76, 91, 93, 113, 114, 115, 116,
 117, 118
 SFS-registret, 17
 SFS-utgivarens anmärkningar, 95
 siffer- eller bokstavs-beteckning, 24, 25, 38, 39
 ändras, 44
 specialförfattning, 48, 59
 språk, 37–45, 52
 stadga, 15, 85
 statsverket, 45
 stavningsreform, 45
 stor begynnelsebokstav, 44
 straff, 45, 47–52
 straffbestämmelser, 47–51
 föråldrade, 45
 subsidiär tillämpning av, 48
 stycken,
 allmänt, 38, 77
 kantstrecksmarkering, 43, 44
 upphävda, noter till, 103, 104
 subdelegering, 12, 69
 subjektivt rekvisit, 48
 subsidiär tillämpning av straffbestämmelse, 48
 Svensk författningssamling, 38, 113
 särskild not för varje paragraf, 102
- typografisk utformning, 38, 93, 94
 tystnadsplikt, 53–54
- underskrifter, 78, 93, 109, 111–112
 för bilagor, 112
 underskriftsexemplar, 112
 upphäva, 23, 25, 27, 75, 83–85
 bilaga, 29
 delar av en annan författning, 83
 flera författningar, 20, 21, 27, 110
 ett större antal författningar, 85
 genom förordning, 83, 96
 kapitel, 28, 29
 mellanrubrik, 28
 moment, 25
 paragraf, 28
 stycken, 103–104
 uppräknings, längre, 38
 uppställningar, 43, 47
 numrerade led i, 38
 utbyte av ord, 23, 25, 29
 utfärdande, 13, 113
 utskottsbetänkande, 24, 96, 97
 utsändning, 115
- verksförordningen, 40, 58
 verkställighet, omedelbar, 65
 verkställighetsföreskrifter, 12, 13, 53, 70, 71
 vite, 47, 52, 53
 vitesbestämmelser, 52
- åtal, 51
 åtalsmedgivande, 51
- äldre föreskrifter, 87–89
 ändring, 35, 102
 av beteckning, 25, 30
 av bilaga, 32, 33
 av plats för mellanrubrik, 26, 33
 av författningsrubrik, 24, 30
 av kapitel, 30
 av mellanrubrik, 24, 31
 av moment, 24, 31
 av paragraf, 25, 30, 33, 73
 där en tidigare ändring ännu inte trätt i

- tabeller, ändring av, 43, 44, 73
- tankstreck, 25, 39, 73
- tekniska regler, 97, 98
- tidigare upphävd paragraf, 34, 103
- tidsbegränsad författning, 26, 27, 99
- tillkännagivande,
  - allmänt, 15
  - ersättande av, 16, 85
  - exempel på, 18
  - ingress, 26
- tillstånd, fortsatt giltighet av, 88
- tillämpningsföreskrifter, 12
- transumering, 43, 73–74
- transumeringstecken, 73
- trolleribestämmelse, 89
- tryckfrihetsförordningen, 53, 55
- ändringsförfattning, 16, 18, 23, 24, 26, 43, 76, 83, 91, 92, 93, 106, 109
  - definition, 16
  - som inte trätt i kraft, 26, 31, 32
  - ändra, 19, 31, 32
    - allmänt, 76
    - ingress, 31, 32
    - rubrik, 18, 20
- övergångsbestämmelser, 24, 27, 39, 77, 87–89, 113
  - avvikelse från författning, 89
  - dispens, 88
  - fortsatt giltighet av tillstånd, 88
  - fortsatt giltighet av äldre föreskrifter, 87
  - fortsatt ledamotskap, 89
  - införande av, 26, 35
  - ingress, 25, 26, 31, 32
  - noter till, 107
  - noter vid omtryck, 107
  - oförändrad handlägningsordning, 88
  - omtryck, 91
  - promulgationslag, 76
  - punkter i, 39
  - trolleribestämmelse, 89
  - upphävande av, 25
  - ändring av, 19, 26, 31, 32
- överklagande, 57–67, 89
- överklagandetiden, 61
- kraft, 31, 32
  - av punkter, 24, 31
  - i samband med omtryck, 91, 101
  - markering av, 43, 44
  - samtidig, av en paragrafs beteckning och lydelse, 30, 103
  - i ändringsförfattning, 19, 20, 76
  - av övergångsbestämmelser, 19, 26, 31, 32